

Innst. S. nr. 170

(2008–2009)

**Innstilling til Stortinget
frå næringskomiteen**

St.meld. nr. 7 (2008–2009)

Innstilling frå næringskomiteen om et nyskapende og bærekraftig Norge

Innhold

	Side		Side
1. Samandrag og komiteen sine merknader	5	1.10 Merknader frå komiteen	29
1.1 Hovedinnholdet i meldingen	5	1.11 Utdanning og kompetanse	32
1.1.1 Regjeringens innovasjonspolitik	5	1.11.1 Utdanning som imøtekommer arbeidslivets behov	32
1.1.2 Om utarbeidelsen av meldingen	7	1.11.2 Behov for realfaglig kompetanse	33
1.2 Merknader frå komiteen	8	1.11.3 Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv	33
DEL I INNOVASJON I NORGE	11	1.11.4 Læring og kompetanseutvikling i arbeidslivet	34
1.3 Innovasjon er vellykket utnyttelse av nye ideer	11	1.12 Merknader frå komiteen	34
1.3.1 Hvorfor trenger vi innovasjon?	11	1.13 Forskning og utvikling for økt innovasjon	35
1.3.2 Hva driver innovasjon?	11	1.13.1 Status for forskning i Norge	35
1.3.3 Den norske samfunnsmodellen	12	1.13.2 Regjeringens strategi for et mer kunnskapsintensivt næringsliv	36
1.4 Merknader frå komiteen	13	1.13.3 FoU for innovasjon i offentlig sektor ..	38
1.5 Status for innovasjon i Norge	14	1.14 Merknader frå komiteen	39
1.5.1 Omstilling i næringer og regioner i hele landet	14	1.15 Fornyng i offentlig sektor gir bedre tjenester	40
1.5.2 Innovasjon som kilde til verdiskaping og velferd	14	1.15.1 Drivkrefter for innovasjon i offentlig sektor	40
1.5.3 Oppsummering og utfordringer	15	1.15.2 Helse- og omsorgssektoren skal prioriteres	41
1.6 Merknader frå komiteen	15	1.15.3 Offentlig sektor skal gå foran som krevende kunde	41
DEL II REGJERINGENS INNOVASJONSPOLITIKK	16	1.15.4 Offentlige løsninger kan spore til innovasjon ellers i samfunnet	42
1.7 Regjeringens ambisjoner og mål for innovasjonspolitikken	16	1.16 Merknader frå komiteen	42
1.7.1 Et skapende samfunn	16	1.17 Økonomiske og administrative konsekvenser	44
1.7.2 Skapende mennesker	17	1.17.1 Budsjettmessige konsekvenser	44
1.7.3 Skapende virksomheter	18	1.17.2 Samfunnsøkonomiske konsekvenser ...	44
1.7.4 Videreutvikling av innovasjonspolitikken	19	1.18 Merknader frå komiteen	44
1.8 Merknader frå komiteen	19	2. Forslag frå mindretal	44
1.9 Nyskapende bedrifter og næringsmiljøer	22	3. Tiltråding frå komiteen	45
1.9.1 Rammebetingelser for innovasjon i næringslivet	22		
1.9.2 Et nyskapende virkemiddelapparat	25		
1.9.3 Innovasjon og særlige satsingsområder	26		

Innst. S. nr. 170

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget frå næringskomiteen

St.meld. nr. 7 (2008–2009)

Innstilling frå næringskomiteen om et nyskape pnde og bærekraftig Norge

Til Stortinget

1. SAMANDRAG OG KOMITEEN SINE MERNADER

1.1 Hovedinnholdet i meldingen

1.1.1 *Regjeringens innovasjonspolitik*

Dette er den første norske stortingsmeldingen om innovasjon. Meldingen legges frem for å sette innovasjon enda tydeligere på dagsorden. Meldingen presenterer helheten i Regjeringens politikk og viser en retning for det videre arbeidet. Regjeringen vil føre en politikk som bidrar til økt bærekraft, som bygger på en samfunnsmodell med trygghet og tillit og som styrker innovasjonsarbeidet både i næringslivet og i offentlig sektor.

I disse tider er det store utfordringer i de internasjonale finansmarkedene som påvirker norsk næringsliv. Denne meldingen handler ikke om Regjeringens politikk for å møte disse akutte utfordringene, men særlig i urolige tider er det viktig å tenke framover. Regjeringens innovasjonspolitik skal legge til rette for langsiktig bærekraftig verdiskaping i Norge.

Regjeringen vil videreføre hovedlinjene i den innovasjonspolitikken som er ført i perioden, men vil også gjennomføre konkrete forbedringer på flere områder.

Regjeringens visjon for innovasjonspolitikken er:

- Et nyskape og bærekraftig Norge.

Regjeringen vil legge til rette for innovasjon ved å fremme:

- Et skape samfunn – med gode rammevilkår og et godt klima for innovasjon
- Skape mennesker – som utvikler sine ressurser og sin kompetanse og har mulighet til å ta dem i bruk
- Skape virksomheter – med offentlige og private virksomheter som utvikler lønnsomme innovasjoner.

"Skape samfunn" er samfunn som verdsetter nysgjerrighet, kunnskapstørst og skapertrang. Den nordiske samfunnsmodellen gir et godt utgangspunkt for omstilling og innovasjon. Mennesker og virksomheter har vært gode til å omstille seg, ta i bruk og spre ny kunnskap og teknologi, og til å ta i bruk nye forretningsmodeller.

De store utfordringene i vår tid krever at vi legger til rette for videre fornyelse av det norske samfunnet. Naturressursene er under press og vi må utvikle mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre. Offentlig sektor står overfor voksende oppgaver i årene som kommer og må stadig fornyes for å videreutvikle velferdssamfunnet over hele landet. Langsiktig kunnskapsoppbygging gjennom forsknings- og utdanningssystemet er nødvendig for at vi skal være rustet til å møte utfordringene.

Etterspørsel fra private og offentlige virksomheter driver innovasjon fremover ved å utfordre innovatører til å komme med løsninger på nye og avanserte behov. For å få til et nyskape Norge, må støttetiltak på tilbudssiden suppleres med tiltak som fremmer etterspørselen etter nye løsninger.

"Skape mennesker" er mennesker som deler innsikt og erfaringer og bruker sin kreativitet til å få frem nye og bedre løsninger. Vår evne til å få utløst

talentene, kunnskapen og evnene hos den enkelte, vil være avgjørende for innovasjon og videre utvikling av det norske samfunnet. Myndighetene påvirker tilgangen på skapende mennesker gjennom utdannings-systemet, arbeidslivet og ved å legge til rette for en kultur for kreativitet og entreprenørskap i samfunnet. Regjeringen vil videreutvikle et offentlig utdannings-system som holder høy kvalitet og gir alle muligheter for utvikling.

"Skapende virksomheter" utgjør selve motoren i innovasjonsprosessen. Innovasjon er en sentral del av mange virksomheters daglige innsats for å skape større verdier for eiere og kunder. Tøffere global konkurranse gjør at virksomhetene ikke kan skjerme seg for krav om stadig forbedring, og innovasjon skjer i økende grad i samvirke med internasjonale kunder og samarbeidspartnere. For mange bedrifter kan likviditeten i tidlig fase være en utfordring som må håndteres for at forretningsideen skal overleve og faktisk resultere i lønnsomme varer og tjenester.

Myndighetene har en sentral rolle når det gjelder å legge rammer som gjør det mulig for virksomhetene å innovere. Myndighetene bidrar også med støtte og reguleringer der hvor markedet ikke strekker til. Noe av dagens regelverk kan være unødvendig og kan gjøres mindre tungvint enn i dag. På den annen side kan ambisiøse krav, etterspørsel og standarder også virke positivt på innovasjon og stimulere virksomhetene til å finne frem til nye løsninger.

Virkemiddelapparatet med Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA i spissen spiller en sentral rolle i å drive innovasjon fremover ved å koordinere Regjeringens virkemidler. Virkemiddelapparatet skal legge til rette for at det blir enklere å starte og drive egen bedrift og bidra til at forretningsideer kan resultere i fremtidig lønnsom næringsvirksomhet.

Regjeringens innovasjonspolitikken skal fremme bærekraftig verdiskaping i norsk økonomi, blant annet ved at:

1. Regjeringen legger til rette for innovasjon i små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å utarbeide en overordnet næringspolitisk strategi for små og mellomstore bedrifter og ved opprettelse av et strategisk råd som skal styrke dialogen med bedriftene.
2. Regjeringen fremmer en kultur for entreprenørskap, blant annet ved å legge frem en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen med en særlig vektlegging av høyere utdanning, og ved å utrede om de generelle ordningene som stimulerer til entreprenørskap er tilpasset seniorene, med sikte på å eventuelt fremme forslag til tiltak for grått entreprenørskap.
3. Regjeringen satser på medarbeiderne, og vil i samarbeid med LO og NHO utrede nye tiltak for å fremme medarbeiderdrevet innovasjon, og blant annet se nærmere på hvordan medarbeiderdrevet innovasjon kan utnyttes bedre i bygge- og anleggsnæringen.
4. Regjeringen styrker innovasjonsevnen i offentlig sektor, blant annet ved å vurdere om dagens insentiver for innovasjon i offentlig sektor er gode nok, ved å sette ned et offentlig utvalg som skal vurdere utfordringer og muligheter for innovasjon i omsorgssektoren, og ved å styrke kliniske enheter for utprøving av nye legemidler og behandlingsmetoder i helsesektoren.
5. Regjeringen styrker forskningen i næringslivet, blant annet ved å øke bevilgningene til brukerrettede forskningsprogrammer, gjennomgå kriteriene for tildeling av midler til doktorgrader som er utført i samarbeid mellom en forskningsinstitusjon og en bedrift (nærings-ph.d.) og bidra til utredning av muligheten for etableringen av et fremtidsrettet havlaboratorium.
6. Regjeringen vil legge til rette for kommersialisering av gode forretningsideer, blant annet ved å tilby bedre informasjon om dagens virkemidler og vurdere nye virkemidler.
7. Regjeringen satser på miljøvennlige innovasjoner, blant annet ved å bevilge mer forskningsmidler til utvikling av miljøteknologi, ved å legge frem en nasjonal strategi for miljøteknologi og ved å opprette et strategisk råd for miljøteknologi.
8. Regjeringen sørger for at verdiene som skapes får god beskyttelse, blant annet ved å legge frem en tiltakspakke for patenter og andre rettigheter med et forbedret undervisningstilbud og et mer moderne lovverk.
9. Regjeringen styrker virkemidlene for innovasjon, blant annet ved å øke de samlede bevilgningene til forskning og innovasjon og ved å sette i gang helhetlige evalueringer av Innovasjon Norge og SIVA.
10. Regjeringen styrker bruken av design som innovasjonsverktøy, blant annet ved å opprette et designdrevet innovasjonsprogram.
11. Regjeringen legger til rette for tjenesteinnovasjoner, blant annet ved å invitere organisasjonene i tjenestenæringene til dialog, med sikte på å utvikle effektive og treffsikre virkemidler for økt innovasjon.
12. Regjeringen vil utvikle innovasjonspolitikken videre, blant annet ved å forbedre kunnskapsgrunnlaget og ved å opprette strategiske råd på enkeltområder.

1.1.2 Om utarbeidelsen av meldingen

I arbeidet med meldingen har Regjeringen lagt vekt på å få innspill fra virksomheter og næringsmiljøer over hele landet.

Høsten 2007 ble det avholdt fire regionale innovasjonsverksteder der nærings- og handelsministeren inviterte regionalt næringsliv til dialog. Kommunal- og regionalministeren, miljøvernministeren og fornyings- og administrasjonsministeren deltok på ett verksted hver. Høsten 2008 hadde også nærings- og handelsministeren et samråd med bred deltakelse i Oslo.

På tross av enkelte regionale forskjeller var det store likhetstrekk i det som ble fremhevet som viktig for å gjøre virksomhetene eller regionene mer innovative. Temaer som er tatt inn i de innspillene som har kommet opp er nærmere omtalt i meldingen.

Nærings- og handelsdepartementet har i løpet av meldingsarbeidet også hatt møter med bedrifter, bransjeorganisasjoner, arbeidslivsorganisasjoner, forskere, forskningsmiljøer og enkeltpersoner som alle har bidratt med synspunkter og faglige innspill knyttet til utforming av Regjeringens innovasjonspolitik.

Nærings- og handelsministeren sendte før jul 2006 ut et brev der det ble bedt om skriftlige innspill til arbeidet. Samtidig ble det på Nærings- og handelsdepartementets hjemmesider oppfordret til å komme med innspill. Det kom om lag 200 skriftlige innspill fra næringsliv, offentlige aktører og forskningsmiljøer, som har vært svært nyttige i arbeidet med meldingen.

Et annet verdifullt underlagsmateriale i startfasen av arbeidet var innspillet fra den såkalte Kunnskapsdugnaden, hvor de tre organisasjonene Tekna, LO og NHO ba ulike forskningsmiljøer om å oppsummere kunnskapsstatusen på felt som var antatt å være viktige for innovasjon og verdiskaping.

SENTRALE TEMAER FRA INNSPILLENE

Mange fremhever at innovasjon påvirkes av en rekke ulike forhold og at innovasjonspolitikken derfor bør ha en bred og helhetlig tilnærming. Innovasjon skjer i alle deler av økonomien og det tas til orde for at innovasjonspolitikken må være inkluderende og omfatte mer enn bare forskningsbasert innovasjon. Flere fremhever betydningen av koordinering og samarbeid mellom de ulike delene av innovasjonssystemet; mellom politikkområder, ulike virkemiddelaktører, utdanningsinstitusjoner og næringslivet. Det pekes på at bruker- eller etterspørselstyrt innovasjon bør få økt oppmerksomhet også i det offentlige virkemiddelapparatet.

Den nordiske modellen nevnes av flere som et viktig grunnlag for innovasjon ved at arbeidstakere,

arbeidsgivere og myndigheter ser en felles gevinst i at det gjennomføres omstillinger og fornying.

Betydningen av å støtte forskning nevnes av svært mange. Det tas til orde for å styrke den norske forskningsinnsatsen på en rekke områder og det er flere konkrete forslag til nye virkemidler, ikke minst for å øke kommersialiseringen av forskningsresultater.

Tilgang på kompetent arbeidskraft fremheves av flere som den viktigste innsatsfaktoren for virksomhetenes innovasjonsarbeid. Det legges vekt på at undervisning i innovasjon, entreprenørskap og immaterielle rettigheter bør styrkes og integreres i flere studieprogrammer. Andre peker på betydningen av å legge til rette for tilgang på god realfagskompetanse gjennom utdanning og innvandring, stimulere mobilitet mellom academia og næringsliv og å videreutvikle den kunnskapen de ansatte sitter på gjennom etter- og videreutdanning.

Eksposering av norske bedrifter for internasjonal konkurranse blir av mange sett på som en nødvendighet for å styrke virksomhetenes innovasjonsevne og konkurransekraft.

Flere tar opp behovet for sterkere insentiver for innovasjon i deler av offentlig sektor. Helsesektoren blir av mange trukket frem som en sektor som har store muligheter for å få til en positiv utvikling ved å legge enda bedre til rette for nye og smartere løsninger. Mange fremhever at det offentlige i tillegg kan spille en rolle som krevende kunde, pilotbruker og referanse.

En rekke aktører etterlyser nye og forsterkede finansielle virkemidler til ulike deler av innovasjonsprosessen.

Flere legger vekt på behovet for økt oppmerksomhet om betydningen av immaterielle rettigheter, herunder patenter.

Mange peker på behovet for mer kunnskap om betydningen av innovasjon i tjenester. Enkelte peker på at gevinster ved nye innovasjoner i stor grad ligger i å utvikle nye forretningsmodeller med basis i eksisterende teknologi. Det bør derfor legges økt vekt på tjenesteinnovasjoner enn i det offentlige virkemiddelapparatet.

Mange peker på at fornying og utvikling av næringslivet er avhengig av at entreprenører lykkes. Myndighetene oppfordres derfor til å legge til rette for at gründere som er motiverte for å starte og utvikle nye, kunnskapsbaserte bedrifter med internasjonalt potensial, får gode rammebetingelser og gunstige finansieringsbetingelser. Enkelte peker på behovet for å sikre sosiale rettigheter for gründere på linje med lønsmottakere. Flere viser også til at det er ønskelig med tiltak som styrker programmer hvor entreprenører kan få testet og forbedret sine forretningsplaner.

Blant synspunktene på de regionale virkemidlene er det ønske om at det satses på regionale partnerskap, regionale innovasjonsfond, bedre samordning av virkemidlene og større regionalt ansvar for virkemidlene.

Behovet for god, rimelig og tilgjengelig infrastruktur blir fremhevet av mange. Det blir pekt på at innovasjon fordrer en infrastruktur som blant annet inkluderer utdannings- og forskningsmiljøer av høy kvalitet, moderne laboratorier, gode veier, høy bredbåndskapasitet som kan redusere avstandsulempere og et enkelt og forutsigbart regelverk som tilgodeser småbedriftenes behov.

Enkelte peker på at tydelige miljøkrav fra myndighetene sammen med støtteordninger for miljøvennlig teknologiutvikling er viktige drivere for innovasjon.

Enkelte tar opp behovet for å sikre et system for regelmessig oppfølging av innovasjonspolitikken og meldingen. Det foreslås også å styrke kunnskapsgrunnlaget om innovasjons- og kunnskapsprosessene og å få frem bedre statistikk og evalueringer som grunnlag for fremtidig politikktutvikling.

1.2 Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, frå Framstegspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, frå Høgre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbekk Nørve, frå Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, frå Kristeleg Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, frå Senterpartiet, leiaren Ola Borten Moe, og frå Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til at dette er den første stortingsmeldinga som er laga om norsk innovasjonspolitik. Stortingsmeldinga gir ein grei oversikt over kor viktig innovasjon er for å få til ein berekraftig verdiskaping i norsk økonomi. Komiteen er kjent med at Regjeringa, i sitt arbeid med meldinga, har lagt vekt på å få innspel frå verksemdar og næringsmiljø over heile landet. I tillegg har stortingsmeldinga om innovasjon vore tema på ei rekke konferansar og seminar der ulike verksemdar og organisasjonar var representerte.

Komiteen vil peike på at dersom myndighetene satsar sterkt på eit nyskapande og berekraftig Noreg, vil me få eit samfunn med konkurransedyktige bedrifter over heile landet. Det vil vere avgjerande i eit ønskje og eit mål om at me fortsatt skal leve og bu i eit samfunn der velferdsordningane er blant dei beste i verda.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, er tilfreds med at Regjeringa har lagt opp til ein brei og heilskapande tilnærming til innovasjonspolitikken. Den nordiske modellen blir, av fleire som har kome med innspel til meldinga, framheva som eit viktig grunnlag for innovasjon ved at arbeidstakarar, arbeidsgjevarar og myndigheiter ser ein felles gevinst i at det vert gjennomført omstillingar og fornying i verksemda. Andre viktige element som er spelt inn er ei styrking av forskningsinnsatsen, tilgang på kompetent arbeidskraft, innovasjon i delar av offentleg sektor, det at internasjonale selskap velgjer Noreg som lokaliseringsland, finansielle verkemiddel, auka merksemd på immaterielle rettar og fleire andre tiltak. Fleirtalet er einig i dette.

Fleirtalet er også einig med Regjeringa i at dei tre elementa, skapande samfunn, skapande menneskje, skapande verksemdar, er viktige område for å fremme god innovasjon.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er kritiske til at Innovasjonsmeldingen er utsatt en rekke ganger, og først blir fremlagt på tampen av stortingsperioden. Disse medlemmer viser til at dette betyr at viktige grep for å styrke overlevelsesevnen til norske bedrifter, samt sikre norske arbeidsplasser og verdier, forsinkes. Disse medlemmer er ikke enige i at Regjeringen har lagt opp til en bred og helhetlig tilnærming til innovasjonspolitikken, og viser til at Innovasjonsmeldingens viktigste grep synes å være å varsle nye meldinger og utredninger og ikke å sette ut i livet tiltak for å bedre norsk innovasjon. Med dette nøyer Regjeringen seg med å skape et inntrykk av handling, istedenfor å iverksette konkrete tiltak for å fremme innovasjon til landets beste. Disse medlemmer viser til at Forskningsrådet i et høringsinnspill av 12. februar 2009 til næringskomiteen uttaler at meldingen er svak på konkrete tiltak og at flere konkrete tiltak savnes, ikke minst i lys av finanskrisen.

Disse medlemmer mener det offentlige virkemiddelapparatet fremstår som byråkratisk, og at det er av stor betydning at virkemiddelapparatet fungerer på best mulig måte, av hensyn til effektiv bruk av fellesskapets midler, men også av hensyn til å oppnå viktige mål som sysselsetting, verdiskaping og bosetting.

Disse medlemmer viser til at innovasjon foregår i bedriftene og at majoriteten av norske bedrifter er små familieeide bedrifter. Disse medlemmer mener at en forutsetning for at en bedrift skal kunne drive innovasjon og utvikling er at mer av verdiene blir igjen i bedriften som kan disponeres til utviklingsprosjekter og som gjør at bedriften kan

overleve i den internasjonale konkurransen. Disse medlemmer mener Regjeringens skatte- og avgiftspolitikker motvirker innovasjon og svekker norske bedrifters konkurransekraft.

Disse medlemmer mener også det er viktig med nye landsdekkende såkornfond som kan stille kapital for bedrifter som er på idéstadiet.

Disse medlemmer mener denne typen fond skal forvaltes profesjonelt og viser til at de også medvirker til å utløse mer privat risikokapital.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen mener det ikke er grunn til å gjøre større endringer i dagens innovasjonspolitikker. Disse medlemmer mener at Regjeringens politikk på en rekke samfunnsområder motvirker innovasjon og mener derfor det er grunn til omfattende endringer som kan fremme innovasjon og ny vekst.

Disse medlemmer mener at markedsøkonomi med forbrukernes valgfrihet og en velfungerende konkurranse er forutsetninger for et innovativt samfunn. Disse medlemmer viser til at innovasjon først og fremst drives i privat sektor, og for å øke innovasjonsgraden i samfunnet er det nødvendig å innføre mer valgfrihet for forbrukerne og konkurranse innenfor flere samfunnssektorer.

Disse medlemmer viser til at en friere verdenshandel har stimulert til innovasjon, og Norge, som har en åpen økonomi, har dratt nytte av dette.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen i meldingen viser til at innovasjon og omstilling er en nøkkel for å oppnå målsettingen om at velferdsordningene i Norge skal være blant de beste i verden. Disse medlemmer er derfor overrasket over at meldingen ikke inneholder konkrete tiltak som umiddelbart kan styrke innovasjonsevnen til næringslivet og institusjoner, slik at man i de vanskelige tidene man er inne i kan bruke ressursene til å omstille næringslivet for å sikre disse velferdsordningene.

Disse medlemmer mener at potensialet for innovasjon i Norge er stort, men at det finnes altfor mange utfordringer som må overvinnes for å få realisert dette potensialet. På utdanningsstadiet er det altfor lite midler tilgjengelig for å få til en respektabel og koordinert FoU-innsats. På gründerstadiet er det for lite tilgang på kapital, samt at skatte- og avgiftsregimet er for høyt og skjemaveldet for stort. For etablerte bedrifter er tilgangen på risikokapital for liten, og insentivene for å satse på forskning og innovasjon for små. Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen valgte å stramme inn på Skattefunn-ordningen, selv om alle undersøkelser viste at denne ordningen fungerte godt for å få utløst mer privat kapital til forskning.

Disse medlemmer mener spørsmålet om hvordan man kan få mer risikokapital inn i næringslivet, særlig for å fremme innovasjon og gründervirk-

somhet, må ses på med åpne øyne. Disse medlemmer har registrert at man blant annet i Storbritannia har en ordning med skatteinsentiver for investeringer. Slike ordninger omtales som såkorninvestorordninger, og investorene omtales ofte som business angels. Disse medlemmer viser til omtale av den britiske ordningen i Minerva 26. mars 2007, der følgende fremkom:

"Britene har evaluert sin insentivordning til de uformelle private investorer. Ordningen har hatt en positiv betydning for investeringsaktiviteten til de private investorer. 77 prosent av investorene hevder at ordningen har oppmuntret dem til å foreta flere investeringer enn de ellers ville ha gjort, og 56 prosent hevder ordningen har stimulert dem til å investere større beløp per investering."

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en såkorninvestorordning, og fremme sak om dette for Stortinget."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener at det høye skattenivået i Norge medfører mangel på risikokapital som hindrer etablering og videreutvikling av bedrifter. Det er derfor nødvendig med et offentlig-privat samarbeid for kunne løse denne situasjonen. Disse medlemmer mener at fond-i-fond-løsninger som Argentum fondsinvesteringer er et eksempel på et effektivt virkemiddel som må videreutvikles.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at sektorer i Norge som ikke er åpne for handel og konkurranse ikke har fått ta del i denne positive utvikling. Disse medlemmer mener at mer konkurranse og handel med mat vil kunne drive frem innovasjon også på denne samfunnssektoren.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener at det offentlige virkemiddelapparatet fremstår som byråkratisk og preget av politiske sær hensyn. Disse medlemmer mener at det offentlige virkemiddelapparatet må fristilles fra særlige hensyn som medfører at innovasjonsperspektivet kommer i bakgrunnen. Disse medlemmer mener det er bedriftsideen som skal være avgjørende for om man skal være berettiget til støtte, og ikke distriktpolitiske hensyn. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Riksrevisjonens undersøkelse av Innovasjon Norge som statlig næringsutviklingsaktør, Dokument nr. 3:4 (2008–2009).

Disse medlemmer mener det er grunn til en gjennomgang av virkemiddelapparatet med sikte på å erstatte særlige ordninger med landsdekkende innovasjonsordninger som på en effektiv måte kan legge grunnlag for nye bedrifter over hele landet.

Disse medlemmer mener det må opprettes nye fond som kan sørge for kapital for bedrifter i vekstfasen etter Argentum-modellen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener framtidens velferdssamfunn avhenger av et nyskappende næringsliv. Framtidens arbeidsplasser er ennå ikke skapt, og disse medlemmer vil ha en politikk som skaper og støtter nyskaping og gründere. Samfunnet må gi rom for menneskets skapende evner i skoleverk, forskning, kultur og næringsliv. Forskning, utdanning og skattesystem er derfor viktige forutsetninger for framtidens arbeidsplasser og velferd. For disse medlemmer er det like naturlig å skape sin egen arbeidsplass som det å finne sin plass innenfor det etablerte arbeidslivet.

Det er viktig for disse medlemmer at småbedriftene får gjøre det de er best til, som å utvikle produkter og kunnskap og bruke minst mulig tid på byråkrati. Derfor må regelverket for de minste bedriftene være annerledes og enklere enn det er for store konsern. Disse medlemmer er bekymret for at den økende kompleksiteten i det offentlige virkemiddelapparatet hindrer innovasjon og vekst.

Disse medlemmer mener ulike virkemidler og offentlige støtteordninger, med til dels lite innbyrdes sammenheng og uoversiktlige koblinger, bidrar til å hemme verdifull nyskaping. Det er en fare for at kompleksiteten i virkemiddelapparatet bidrar til å skape uohensiktsmessig sterke bindinger mellom virkemiddelapparatet og den enkelte gründer, og belønne de som er flinkest til å orientere seg i støtteapparatet snarere enn de som har de beste ideene. Disse medlemmer vil derfor foreta en samlet gjennomgang av Innovasjon Norge og andre deler av det offentlige virkeapparatet, med sikte på betydelige forenklinger og forbedringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre allerede i fjor vår fremmet følgende forslag for Stortinget:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en helhetlig evaluering av det offentlige virkemiddelapparatet for bedriftsrelatert støtte. Det bes om at det legges spesiell vekt på resultatoppnåelse, kriteriene for tildeling og om systemene er tilpasset brukerne. Det bes videre om at det i evalueringen foretas en vurdering av at både fylkeskommunen og Innovasjon Norge er aktører i dagens virkemiddelapparat." (jf. Innst. S. nr. 198 (2007–2008)).

Disse medlemmer mener mangel på risikokapital hindrer innovasjon, og viser til at Høyre har fremmet en rekke forslag og bidratt med konkrete tiltak for å fremme innovasjon. Blant annet foreslo Høyre i sitt alternative statsbudsjett for 2009 å øke forskningsinnsatsen med 350 mill. kroner, og disse medlemmer viser til øvrige forslag og egne merknader i innstillingens kapittel 1.10.

Komiteens medlem fra Venstre mener at offentlige virkemidler skal være tydelige på om de er målrettet mot nyskaping for gründere og bedrifter over hele landet, eller om virkemidlene har som hovedhensikt å sikre bosetting. Dette medlem mener et viktig tiltak for å oppnå dette er å dele Innovasjon Norge i to ulike enheter. Den ene delen skal være en målrettet nyskappingsdel for gründere og bedrifter i hele landet. Formålet med denne delen er å stimulere til at gode ideer settes ut i livet uavhengig av hvor i landet de oppsto. Den andre delen skal ta distriktshensyn og ha et virkemiddelapparat for distriktsutbygging med hovedhensikt å sikre bosetting og landbrukspolitiske mål. Dette medlem mener bygdeutviklingsmidlene skal beholdes i distriktsdelen og stimulere utvikling og etablering av tilleggsnæringer i tilknytning til tradisjonelt landbruk. Reiselivssatsingen, herunder markedsføringen av Norge som turistreisemål i utlandet, må styrkes for å gi sterkere effekt og større verdiskapende bidrag i norsk økonomi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en samlet gjennomgang av Innovasjon Norge og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet, med sikte på betydelige forenklinger og forbedringer."

Komiteens medlem fra Venstre vil også øke satsingen på entreprenørskap i skolen og styrke samarbeidet mellom forskningsmiljøer, næringsliv og skole. Dette medlem vil peke på at et viktig element i en god næringspolitikk er å satse på forskning, nyskaping og kompetanseheving i det eksisterende næringslivet.

Dette medlem vil ikke lage nye store statlige konstruksjoner som investeringsfond eller investeringsbanker, men enkle ubyråkratiske ordninger som belønner dem som tør satse og som lykkes. Mye av nyskapingen som drives i dag, skjer innenfor etablert næringsliv. Mange gode ideer blir imidlertid aldri realisert. Dette vil dette medlem endre ved å innføre skattestimuli til bedrifter som driver aktiv knoppskyting, etter modell av Skattefunn-ordningen.

En liberal og framtidrettet næringspolitikk handler også om et mer fleksibelt arbeidsliv, mindre byråkratisk arbeidsinnvandring og et skattesystem som stimulerer til arbeid, til investering i gode ideer og til mer miljøtilpasset adferd. Dette medlem vil sikre bedre tilgang til risikovillig kapital for gründere gjennom det offentlige virkemiddelapparatet og gjennom skattestimulans for private investorer. Erfaringene fra USA og England med såkalte "Business Angels" er svært positive. En "Business Angel" eller "frøkapitalist" er en privatinvestor som i en tidlig fase går inn i prosjekter, ofte i eget nærrområde, med både kapital og kompetanse. Frøkapitalisten følger opp investeringen sin nøye og er gjerne aktivt med i utviklingen av bedriften eller ideen.

Del 1

Innovasjon i Norge

1.3 Innovasjon er vellykket utnyttelse av nye ideer

Uttrykket innovasjon kommer fra det latinske ordet "innovare" som betyr å fornye eller å lage noe nytt. I denne meldingen legges følgende brede definisjon til grunn for innovasjon:

"en ny vare, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, anvendelse eller organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier."

Det er vanlig å skille mellom gradvise innovasjoner og mer radikale innovasjoner. Radikale innovasjoner innebærer å skape kvalitativt nye produkter, prosesser, innretninger eller tenkesett, det vil si noe som ikke har eksistert før – enten teknologisk eller på andre områder.

I meldingen legger Regjeringen videre til grunn en bred forståelse av begrepet innovasjonssystem som inkluderer alle rammebetingelser, strukturer og institusjoner som har vesentlig betydning for om private og offentlige virksomheter lykkes i sitt arbeid med å få frem lønnsomme innovasjoner.

1.3.1 Hvorfor trenger vi innovasjon?

Innovasjon har alltid vært en sentral kilde til verdiskaping og for utvikling av velferdssamfunnet. Økt verdiskaping skjer først og fremst når mennesker bruker ressursene på nye og smartere måter. I tillegg til fremtidig forvaltning av humankapitalen er det i dag særlig tre trekk som fremstår som sentrale for fremtidig verdiskaping og velferd, nemlig miljøutfordringene, den demografiske utviklingen og globaliseringen.

Den økende internasjonale oppmerksomheten rettet mot miljøutfordringene har fått entreprenører, bedrifter og investorer over hele verden til å identifisere nye forretningsmuligheter. Dette er en betydelig drivkraft for innovasjon, næringsutvikling og vekst i miljørettede investeringer.

sere nye forretningsmuligheter. Dette er en betydelig drivkraft for innovasjon, næringsutvikling og vekst i miljørettede investeringer.

Andelen eldre øker og det blir stadig flere med behov for omsorg. Samtidig går den arbeidsdyktige andelen av befolkningen ned. Denne utviklingen øker presset på velferdsordningene og er et argument for endringer i offentlig tjenesteyting. Den demografiske utviklingen innebærer imidlertid også at det vil bli stadig større grupper med kjøpesterke og kvalitetsbevisste eldre. Næringslivet kan derfor være tjent med å integrere eldre aktivt blant annet i produktutvikling og markedsføring for å ivareta behovene fra denne voksende kundegruppen.

Norske bedrifter har gjennom globaliseringen fått et større eksportmarked, og norske forbrukere et større vareutvalg. Det har også gitt ytterligere muligheter til å konsentrere produksjonen til områder hvor Norge har relative fortrinn. Det betyr at Norge, med god kapitaltilgang, rikelig tilgang på råvarer og relativt dyr arbeidskraft, kan importere arbeidskraftsintensive varer billigere enn før og selge kapital- og råvareintensive produkter til en bedre pris og hvor det er økende global etterspørsel. Dette gir oss et godt utgangspunkt for å utnytte globaliseringens muligheter.

Så lenge den samlede effekten av globaliseringen virker positivt på vårt velferdsnivå, er det liten grunn til å føle seg truet av denne utviklingen. Nyskaping og omstilling er den beste måten å møte utfordringene på. Imidlertid er det slik at gevinster og kostnader fra globaliseringen varierer mellom ulike grupper i samfunnet. Vår evne til å omfordele vil således også ha betydning for holdningen til globalisering.

Når bedrifter omstiller seg vil konsekvensen over tid være en endret næringsstruktur. For bedriftene er omstilling og stadige forbedringer nødvendig for å overleve. For samfunnet bidrar bedriftenes omstillinger til at ressursene brukes mer effektivt slik at verdiskapingen øker. Omstilling kan imidlertid resultere i arbeidsledighet for noen arbeidstakere i en periode. For å minimere både de personlige og de samfunnsmessige kostnadene ved omstilling, har myndighetene en rekke ordninger som bidrar til at folk kommer raskere i ny jobb.

1.3.2 Hva driver innovasjon?

Tidligere ble det lagt mer vekt på en rettlinjert prosess, hvor forskerne la grunnlaget ved å frembringe ny kunnskap, ingeniørene utviklet nye produkter basert på denne kunnskapen, og markedsførerne lanserte produktene. En slik lineær innovasjonsmodell kan fremdeles til en viss grad ha relevans for en del forskningstung og høyteknologisk industri. Det er imidlertid også en rekke andre prosesser enn forskning som har betydning for innovasjon. Det er van-

ligvis et mangfold av kunnskaps- og informasjonskilder som er involvert i en innovasjonsprosess, i samspill mellom brukere, utviklere og kunnskapsmiljøer.

Kriser kan også være en sterk drivkraft for endring og innovasjon.

Normalt vil velfungerende konkurranse bidra til effektivitet og gi insentiver til å investere i innovasjonsaktiviteter. Norsk næringsliv er nært knyttet til internasjonale markeder. Det internasjonale prisnivået for ferdigvarer og innsatsfaktorer som kapital, arbeidskraft og råvarer påvirker hva som kan produseres lønnsomt i Norge. I Norge må derfor bedriftene investere i innovasjon og omstille virksomheten etter endringer i det internasjonale prisnivået og bedriftenes relative konkurransekraft.

Innovasjon handler også om å skape nye markeder hvor det ikke er etablert konkurranse. Når markedene finnes over hele verden, blir også kravet til logistikk-løsninger en viktig faktor i konkurransen.

Innovative bedrifter har gjerne en bevisst ledelse av arbeidet med innovasjon, og de er ofte dyktige til å måle effektene av sine investeringer i innovasjon. Vellykket innovasjon er ikke en engangsforeteelse, men et område ledelse og organisasjon må arbeide kontinuerlig med for å lykkes. Kjernen i en god innovasjonskultur er at medarbeiderne har riktig kompetanse og at de involveres aktivt i innovasjonsarbeidet.

Innovasjon oppstår ofte i møtet mellom leverandør og brukere. Det kalles gjerne brukerdrevet innovasjon. Ved å sette brukernes behov i sentrum er formålet å produsere det som etterspørres, i stedet for å selge det som blir produsert. Innovasjonsprosessen i tjenesteyting er ofte sterkere knyttet til kunders og klienters situasjon enn til fremvekst av konkrete teknologiske løsninger og produkter, slik tilfellet kan være i tradisjonell vareproduserende industri.

Også tradisjonell industri kjennetegnes av stadig økende kompleksitet. Den økende kompleksiteten fører til nye forretningsmodeller og mer samarbeid mellom aktørene.

1.3.3 Den norske samfunnsmodellen

Samfunnsmodellen i de nordiske landene har blitt mye diskutert ut fra betydningen den har hatt for velferdsutviklingen i disse landene. Den høye sysselsettingsraten og den gode produktivitetsveksten er noe Norge deler med de andre nordiske landene. Norden skiller seg også ut på andre områder. Skatteratene er relativt høye og velferdsordningene er gode. De nordiske landene viser imidlertid at det er mulig å kombinere åpenhet og konkurransedyktighet med en stor offentlig sektor og betydelig grad av omfordeling mellom grupper. Likestilling og kvinners deltakelse i samfunnet har også vært en viktig forutsetning i samfunnsutviklingen. Den nordiske modellen består av en rekke politiske og institusjonelle ordnin-

ger som passer sammen, og som trolig gjensidig forsterker hverandres virkemåte.

Liten lønnsbredning gir virksomhetene insentiver til stadig å legge om produksjonen fra lavproduktive til høyproduktive aktiviteter. Universelle velferdsordninger, som sikrer inntekt også for dem som mister jobben ved slike omstillinger, trekker i samme retning. Solidariske lønnsforhandlinger bidrar til å begrense lønnen for dem som tjener mest og heve lønnen for dem som tjener minst. I et nasjonaløkonomisk perspektiv bidrar dette til å begrense effektive næringer i å betale høy lønn, samtidig som det reduserer mindre effektive næringers muligheter til å betale lavere lønn. Resultatet er en økonomi med flere høyproduktive næringer enn vi ellers ville hatt. Med lav lønnsbredning som en sterk forklaringsfaktor, har vi omstilt arbeidsintensiv industri tidligere enn mange andre land.

Til tross for en sammenpresset lønnsstruktur, som gir forholdsvis liten individuell avkastning av å ta høyere utdanning, velger en stor andel av befolkningen i Norge å ta høyere utdanning. Det kan skyldes at det offentlige gir vesentlige bidrag til den enkeltes utdanningsløp. Den sammenpressede lønnsstrukturen gjør det også mer lønnsomt for arbeidsgivere å investere ytterligere i kompetanseutvikling, fordi arbeidstakeren ikke får store lønnstillegg selv om kompetansen øker.

Offentlig tilrettelegging for omsorgspermisjon rundt fødsler og omsorg for barn legger til rette for utdanning og høy yrkesdeltakelse både blant kvinner og menn, samtidig som fødselstallene også er relativt høye sammenliknet med andre vestlige land. Med en aldrende befolkning er fruktbarhet og kvinners deltakelse i innovasjonsprosesser i privat og offentlig sektor et sentralt element for et lands langsiktige produktionsmuligheter og potensial for verdiskaping.

Det er tatt politiske valg bygd på et trepartssamarbeid mellom myndigheter og partene i arbeidslivet, som har ført til omfattende nyskaping, god produktivitetsvekst og stor grad av inkludering. Når partene i arbeidslivet også har vært omforent om at inntektsutviklingen skal bestemmes av lønnsevnene til de deler av næringslivet som konkurrerer internasjonalt, har omstillingene som har funnet sted, bidratt til en næringsutvikling som også er bærekraftig over tid.

Erfaringene viser at det inntektspolitiske samarbeidet møter utfordringer i oppgangstider. Strukturendringer i næringslivet med økende knapphet på arbeidskraft og press i økonomien kan skape uenighet om hvordan veksten skal fordeles. En annen utfordring kan ligge i å sikre fortsatt god kommunikasjon mellom grupper i samfunnet.

Gode arbeidsforhold er en vesentlig del av det som skal til for at innvandrerne skal bli godt integrert i det norske arbeidslivet og i samfunnet. En utfor-

dring for den nordiske modellen kan være sosial dumping, som innebærer at utenlandske arbeidstakere får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn hjemlandets arbeidstakere.

Det kan også være en mulig utfordring at en høy andel personer i arbeidsdyktig alder står utenfor arbeidsstyrken. Selv om sysselsettingen gjennomgående er høy i de nordiske landene, er en høy andel av dem som ikke deltar i arbeidslivet, finansiert gjennom offentlige ytelser. Dette gjør den nordiske modellen til en relativt kostnadskrevenne modell.

1.4 Merknader frå komiteen

Komiteen viser til at innovasjon har vore avgjerande for å skape verdiar og å utvikle eit godt velferdssamfunn. Auka globalisering og auka konkurranse, samt behovet for å fokusere på ein berekraftig utvikling og tiltak retta inn mot ein meir aldrande befolkning (demografi), gjer at det nå er viktig å få til endå meir innovasjon. Komiteen vil peike på at internasjonal konkurranse i lengre tid har vore ein viktig stimulans for innovasjon og omstilling. Varer, kapital og menneskje vert flytta stadig lettare over landegrensene. Norske eksportbedrifter har dermed fått ein større marknad og norske forbrukarar har fått eit større vareutval. Komiteen er kjend med at omstillingar i bedriftene vil føre med seg ein endra næringsstruktur. Men omstilling og forbetring er heilt avgjerande for at bedriftene kan overleve.

Komiteen vil peike på at slike omstillingsprosessar ikkje er smertefrie eller utan kostnad. Det kan ikkje minst resultere i arbeidsløyse i ein periode. Etter komiteen sitt syn er for høg arbeidsløyse ei sløsing med verdifulle ressursar og derfor er det viktig å etablere fleire gode ordningar som gjer at arbeidsledige kjem attende i arbeid så fort som råd. Gode tiltak i så måte er utdanning, omskolering og aktiv bruk av arbeidsmarknadstiltak.

Komiteen meiner at det er viktig å ha omsynet til miljøet i fokus for framtidig verdiskaping og velferd. Komiteen ser klart at ei god økonomisk utvikling vil gje auka miljøbelastning. Derfor må tydelege miljøkrav frå myndighetene saman med gode støtteordningar for miljøvennleg teknologiutvikling vere viktige drivarar for innovasjon. I tillegg er det viktig å mobilisere ressursar som legg til rette for meir forskning, utvikling og produksjon av norsk miljøteknologi.

Komiteen er kjend med at talet på eldre menneskje aukar og at det blir stadig fleire med behov for omsorg. Dette vil innebere at det vil bli ei stadig større gruppe med kjøpesterke og kjøpebevisste eldre. Med andre ord vil denne gruppa etter kvart utgjere ein stor marknad.

Komiteen er på denne bakgrunn einig med Regjeringa i at næringslivet hadde vore tent med å integrere og aktivisere eldre inn i marknadsføring og produktutvikling for å ivareta denne veksende kundegruppa.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til kapittel 5.3.5 i meldinga der Regjeringas ambisjon er at Noreg skal bli ein føregangsnasjon innanfor miljøteknologi.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener behovet for å møte endringene i befolkningsmønsteret er større enn det Regjeringens politikk så langt har gitt uttrykk for. For å opprettholde dagens velstandsnivå, vil omstilling gjennom innovasjon stå sentralt. Disse medlemmer vil for eksempel vise til at Regjeringen ikke har lagt tilstrekkelig vekt på program for basiskompetanse i arbeidslivet, for å gjøre folk mer omstillingsdyktige slik at de i slike prosesser ikke blir værende utenfor arbeidslivet men raskt kommer i nytt arbeid.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen hadde som ambisjon i Soria Moria-erklæringen at Norge skal være et foregangsland for miljø. Dessverre er det svært vanskelig å se at Norge er noe foregangsland på noe miljøområde. Både når det gjelder klimapolitikk, fornybar energi, bevaring av biologisk mangfold og andre viktige miljøområder ligger andre land foran oss.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at en åpen markedsøkonomi med sterk konkurranse har bidratt til et høyt innovasjonsnivå i mange sektorer i Norge. Disse medlemmer viser til at til tross for mange konkurranseulempesom høye skatter og særnorske reguleringer er det mye innovasjon i norsk konkurranseutsatt næringsliv. Disse medlemmer mener at innovasjon i næringslivet kan økes dersom deler av næringslivet som i dag er beskyttet av tollmurer, gradvis åpnes for konkurranse på like vilkår med utlandet. Dette vil skape grunnlag for nye bedrifter og arbeidsplasser og samtidig gi norske forbrukere nye valgmuligheter.

Disse medlemmer mener en forutsetning for innovasjon er en velfungerende konkurranse i markedet og mener at Konkurransetilsynet må få en friere stilling for å forvalte viktige rammebetingelser.

Disse medlemmer viser til at disse partier ved en rekke anledninger, for eksempel når det gjelder fornybar energi, har fremmet forslag som ville gitt økt produksjon i forhold til Regjeringens politikk. Dette ville både vært innovasjonsfremmende og bra for miljøet. Disse medlemmer mener dette

er viktig, fordi en god økonomisk utvikling kan øke belastningen på miljøet, dersom det ikke legges opp til en bærekraftig utvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Regjeringen i 2007 la fram sin klimamelding. Den var etter disse medlemmers syn lite ambisiøs med hensyn til nasjonale tiltak. Etter press fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble det enighet i klimaforliket om mer ambisiøse mål for nasjonale utslippsreduksjoner og flere konkrete tiltak innen en rekke sektorer enn det Regjeringen hadde lagt opp til.

Disse medlemmer vil vise til at flere av de tiltakene som ble avtalt i klimaforliket, ikke er blitt fulgt opp av Regjeringen. Mens utslippene stadig øker nøler Regjeringen med å følge opp viktige klimatilstandene det er bred enighet om på Stortinget. Det mangler fremdeles et godt støtteopplegg for fornybar energiproduksjon, arbeidet med utfasing av oljefyring ligger på vent og Regjeringens arbeid med klimatilstandene i petroleumsnæringen er fremdeles i det blå, påpeker disse medlemmer.

Dersom man lykkes med å omstille næringslivet i klimavennlig retning kan det skape nye muligheter, nye bedrifter og flere grønne jobber.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener dagens unntak fra konkurranseloven må avvikles og at Konkurransetilsynet må fristilles fra politisk overstyring. Disse medlemmer mener dette vil gi grunnlag for mer innovasjon og utvikling i flere samfunnssektorer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en styrking av Konkurransetilsynets uavhengighet."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle dagens unntaksordninger fra konkurranseloven som følger av landbruks- og fiskeripolitikken."

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2009 satset spesielt på det nyskapende miljø- og klimavennlige næringslivet. Et viktig virkemiddel er oppretting av et nytt statlig organ/investeringsselskap, KLIMATEK, som har som formål å investere i klimateknologi, klimagründere og miljøvennlig omstilling av eksisterende næringsliv. Selskapet baseres på samme retningslinjer som nasjonale såkornfond under Innovasjon Norge, dvs. at det legges opp til en investeringskapital på 1 mrd. kroner, hvorav staten bidrar med 500 mill. kroner og private investorer med 500 mill. kroner. Venstre foreslo en økning i satsingen på

forskning og høyere utdanning på 1,5 mrd. kroner ut over Regjeringens forslag.

1.5 Status for innovasjon i Norge

1.5.1 Omstilling i næringer og regioner i hele landet

Over tid er sysselsettingen innenfor landbruk og fiskeri redusert. Antallet årsverk i tradisjonelle industrinæringer er også redusert, mens industrinæringer med betydelig teknologiinnhold og særegen kompetanse har bidratt til utvikling av nye arbeidsplasser.

Økt velstand øker etterspørselen etter tjenester, og tjenesteytende næringer skaper nye arbeidsplasser i alle vestlige land. Om lag tre av fire årsverk i Norge er i tjenesteytende næringer inklusiv offentlig sektor.

Den solide veksten i norsk næringsliv de senere årene har kommet som følge av lokal og regional omstillingsevne. Innovasjon og entreprenørskap i næringslivet har vært en vesentlig drivkraft for utvikling av robuste næringsmiljøer over hele landet. Disse næringsmiljøene har vokst frem på grunnlag av eksisterende kompetanse som har fått ny anvendelse, kunnskapsoverføring mellom bedrifter lokalisert i regionene, markeds- og prosesskompetanse, og ikke minst vilje til regional innovasjon og omstilling.

1.5.2 Innovasjon som kilde til verdiskaping og velferd

Norge scorer høyt på ulike mål for levestandard og verdiskaping. Når man tar hensyn til prisnivået i det enkelte land, er det bare Luxembourg og USA som i dag har høyere BNP per innbygger (Human Development Report, 2007). De senere årene har Norge hatt en særlig gunstig inntektsutvikling som følge av en markert bedring av det som omtales som bytteforholdet overfor utlandet. Sammen med Danmark har Norge sett prisene på sentrale eksportvarer stige, og prisene på importvarer falle. Åpenheten i handel og vilje til å utnytte mulighetene gjennom innovasjon og omstilling har bidratt positivt til velferdsutviklingen i Norge. Handel med de raskt voksende, nye utviklingslandene har vært sentralt.

I et foretak vil endringer i verdiskaping per arbeidstaker og timeverk gi uttrykk for om foretaket blir bedre til å utnytte arbeidskraftens potensial. En stadig bedre kvalifisert arbeidsstyrke fører til slike forbedringer, men dette kan også skyldes at arbeidstakerne utstyres med mer og bedre kapitalutstyr. Bedre organisering og bedre ledelse fører også til styrkede resultater.

Timeverksproduktiviteten har økt betydelig siden 1970-tallet, også når en ser bort fra petroleumssektoren. Det viktigste bidraget til økningen i timeverksproduktiviteten er at total faktorproduktivitet har økt.

I tillegg har arbeidskraftproduktiviteten økt som et resultat av at hver arbeider er utstyrt med mer kapital i produksjonen.

1.5.3 Oppsummering og utfordringer

Regjeringens mål er å styrke innovasjonsevnen slik at den bidrar til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi – en verdiskaping som er bærekraftig og som kan hjelpe oss å nå våre velferds mål. Ulike indikatorer og analyser kan benyttes for å avgjøre om vi lykkes i å nå dette målet. Det foreligger et stort utvalg studier og gjennomganger som analyserer og sammenligner innovasjonsaktivitetene i ulike land.

Veletablerte indikatorer med basis i BNP plasserer Norge i toppskiktet for verdiskaping og produktivitet, også når det er fastlandsøkonomien som studeres.

Viktige mekanismer som har bidratt til den norske utviklingen fanges imidlertid kun i begrenset grad opp av tradisjonelle innovasjonsmålinger. De statistiske indikatorene som brukes i de fleste studier og målinger tar i liten grad hensyn til indirekte virkninger og samspilleffekter.

I internasjonale sammenligninger av innovasjonsevne legges det ofte mest vekt på forskning, høyt teknologi og fysiske produkter. Dette gjelder blant annet for mange av indikatorene som inngår i "European Innovation Scoreboard", der Norge plasseres under gjennomsnittet på rangeringen. Forskning og teknologiutvikling har lenge vært sentrale drivkrefter for innovasjon. Utviklingen er imidlertid ikke drevet av teknologi alene, og det er en rekke andre forhold som også har betydning for et lands evne til omstilling og innovasjon.

Forhold som tillit, medvirkning, liten lønnsspredning og gode velferdsordninger tillegges vanligvis liten vekt i tradisjonelle innovasjonsmålinger. Regjeringen mener imidlertid at disse elementene har hatt avgjørende betydning for den omstillingsevnen vi har sett i det norske samfunnet.

Målinger og rangeringer er også mindre tilpasset innovasjonsaktivitet i offentlig sektor og i tjenestesektoren. Dette er forhold som Regjeringen mener det bør legges større vekt på når evnen til innovasjon og omstilling skal vurderes.

Gjennomgangen av det norske innovasjonssystemet som OECD ble bedt om å foreta parallelt med meldingsarbeidet, viser at Norge stort sett har lykkes godt med å legge til rette for omstilling og innovasjon. OECD peker imidlertid også på enkelte utfordringer og kommer med forslag til tiltak som kan styrke innovasjonsevnen ytterligere.

Regjeringen ser at det er en del utfordringer i det norske innovasjonssystemet hvor vi kan forbedre oss. Disse utfordringene inkluderer blant annet utdan-

ning, immatrielle rettigheter, forskning og offentlig sektor. Regjeringen vil bygge videre på den gode utviklingen som har vært og samtidig gjennomføre forbedringer for å svare på blant annet disse utfordringene. Regjeringen ser også behov for å styrke kunnskapen om sammenhengen mellom forskning, innovasjon og økonomisk utvikling, og foreslår å styrke forskningen på dette feltet.

1.6 Merknader frå komiteen

Komiteen er samdt i at innovasjon og entreprenørskap er ei avgjerande drivkraft for å utvikle robuste næringsmiljø over heile landet. Mange bedrifter har hatt god omstillingsevne og er dyktige til å ta i bruk ny og meir effektiv teknologi og å nytte nye marknadsmogelegheiter. Når det gjeld god omstillingsevne, har forhold som tillit, medverknad, liten lønnspreiing og gode velferdsordningar vore avgjerande for å lykkast i den omstillingsevna me har sett i det norske samfunnet.

Komiteen viser til at BNP per innbyggjar på 1970-talet låg på gjennomsnittet i OECD. I dag er BNP per innbyggjar heilt i toppen blant dei rikaste land i verda. Komiteen viser til at petroleumsektoren er ein sektor som har vore og er viktig for den velstandsutviklinga me i dag ser. Men komiteen vil også peike på andre områder som tidleg bruk av IKT og ein god og stabil arbeidsstyrke som viktige faktorar. I tillegg er det etablert eit godt virkemiddelapparat.

Komiteen meiner at ei styrking av innovasjonsevna for å medverke til størst mogleg samla verdiskaping er viktig for norsk økonomi i framtida. Komiteen vil streke under at denne verdiskapinga må vere berekraftig og medverke til å nå våre velferds mål.

Komiteen ser at det er mange utfordringar i det norske innovasjonssystemet. Utfordringar og forbetringar vil komiteen omtale nærare under andre kapittel.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kulturarven er ei kjelde til livskvalitet gjennom gode opplevingar, samstundes som den gir grunnlag for nye næringar. Bruk er på lang sikt det beste vern fordi det som blir brukt blir tatt vare på. Fleirtalet er kjent med at Norsk Kulturarv, med visjonen "Vern gjennom bruk", har god erfaring med å stimulera til ny næringsverksemd i samband med kulturminne, og har merka seg det gode arbeidet dei gjer med å hindre forfall og tap av verdiar.

Fleirtalet viser til at ein stadig større del av økonomien er knytt til varer og tenester som skal gje opplevingar og skapa identitet, og i denne utviklinga

står kulturnæringane sentralt. Fleirtalet syner til at kulturnæringane og kulturbasert næringsutvikling er gode dømer på områder i økonomien som kan føre til meir kreativitet og innovasjon i heile samfunnet, og er derfor glad for at Regjeringa legg til rette for vidare utvikling av disse næringane.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil fremme betydningen enkeltmenneskets initiativ har hatt for den verdiskapingen som ligger til grunn for velferdssamfunnet. Disse medlemmer vil understreke at dersom samfunnet skal bli mer innovativt, må man legge til rette for enkeltindivider og enkeltbedrifter som har gode ideer og vilje til å satse, og at stimulerende virkemidler som virker generelt, som for eksempel Skattefunn, bør brukast mer aktivt.

Disse medlemmer er bekymret for mangelen på risikokapital, særlig for innovasjon og gründervirksomhet.

Disse medlemmer fremmer derfor forslag om at en ordning med såkorninvestorer bør utredes.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at en åpen økonomi med velfungerende konkurranse har vært avgjørende for innovasjon i mange samfunnssektorer i Norge. Disse medlemmer mener at flere sektorer må åpnes for konkurranse og brukervalg for å skape grunnlag for mer innovasjon. Disse medlemmer vil i denne sammenheng spesielt fremme offentlige velferdstjenester som en sektor der forbrukerne bør få flere valgmuligheter gjennom en rettferdig konkurranse. Disse medlemmer mener at konkurranse også her vil frembringe innovasjon gjennom bedre kvalitetsmessig tilbud og større oppmerksomhet rundt tjenestemottakers behov.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Venstre vil sikre bedre tilgang til risikovillig kapital for gründerne gjennom det offentlige virkemiddelapparatet og gjennom skattestimulans for private investorer. Erfaringene fra USA og England med såkalte "Business Angels" er svært positive. En "Business Angel" eller "frøkapitalist" er en privatinvestor som i en tidligfase går inn i prosjekter, ofte i eget næringsområde, med både kapital og kompetanse. Frøkapitalisten følger opp investeringen sin nøye og er gjerne aktivt med i utviklingen av bedriften eller ideen. Denne typen investeringer kan stimuleres gjennom skattesystemet gjennom en "Kapitalfunn"-ordning etter modell av Skattefunn. Disse medlemmer ønsker et nyskapinge Norge. Det

offentlige virkemiddelapparatet må derfor stimulere til omstilling og nyskaping.

Komiteens medlem fra Venstre vil vise til at Venstre i Innst. O. nr. 1 (2008–2009) fremmet forslag om å be Regjeringa utrede og fremme lovforslag om 20 pst. fradrag i skatt for personlige, varige investeringer i selskap inntil 500 000 kroner. Forslaget ble nedstemt. Dette medlem mener at en av de viktigste utfordringene for ny næringsvirksomhet og gründerne er å få på plass risikovillig kapital. Dette må gjøres på en så lite byråkratisk måte som mulig, noe Venstres forslag om "KapitalFUNN" er.

Del II

Regjeringens innovasjonspolitik

1.7 Regjeringens ambisjoner og mål for innovasjonspolitikken

Det operative målet for politikken er å styrke innovasjonsevnen slik at den bidrar til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi – en verdiskaping som er bærekraftig og som kan hjelpe oss til å oppfylle våre velferdsmål.

Selv om Norge ligger langt fremme i målinger av velferd og verdiskaping i dag, mener Regjeringa det er nødvendig med evne til fornying både i næringslivet og i offentlig sektor for å opprettholde verdiskaping og velferden på sikt.

Å legge til rette for nye og bedre måter å anvende ressursene på utgjør mye av kjernen i innovasjonspolitikken. Regjeringa vil legge til rette for at norske virksomheter bygger seg gode hjemme og blir vinnere ute.

1.7.1 Et skapende samfunn

Den norske samfunnsmodellen legger i utgangspunktet godt til rette for omstilling og innovasjon. Gode offentlige ordninger bidrar til et høyt utdanningsnivå, en høy yrkesdeltakelse, og gir et sikkerhetsnett ved omstillingsprosesser. Det er likevel en rekke samfunnsutfordringer som krever vidare utvikling. Naturressursene er under press og vi må utvikle mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre i det norske samfunnet.

Innovasjonspolitikken skal støtte opp under målene i Regjeringens bærekraftsstrategi, slik den er omtalt i Nasjonalbudsjettet for 2008. Norge skal bidra aktivt til internasjonalt miljø samarbeid og fremme internasjonal virkemiddelbruk som kvotesystemer og teknologisk samarbeid. Regjeringa har en ambisjon om at Norge skal bli en foregangsnaasjon innenfor miljøteknologi. Satsing på energieffektivisering, CO₂-håndtering, fornybar varme og fornybar

elektrisitet er sentrale elementer i Regjeringens innovasjonspolitik.

I klimaforliket som ble inngått på Stortinget 17. januar 2008 ble det lagt en langsiktig klimapolitikk som kan bestå uavhengig av skiftende regjeringer. Klimaforliket understreker at tiltak som bidrar til innovasjoner på teknologiområdet vil bli særlig vurdert.

Regjeringen anser en målrettet miljøpolitikk med bruk av miljøkrav og miljøavgifter som et effektivt virkemiddel for å utløse innovasjoner som bidrar til å utvikle et mer bærekraftig, kunnskapsintensivt og konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen vil la miljøaspektet integreres på en tydelig måte i de eksisterende virkemidlene og har foreslått å styrke miljø-satsingen i programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).

Regjeringen etablerer et strategisk råd for miljøteknologi som gjennom ulike samarbeids- og utviklingstiltak skal utarbeide, og følge opp, en nasjonal strategi for utvikling, introduksjon og bruk av norsk miljøteknologi.

Mangfold og like muligheter for kvinner og menn er viktige innovasjonsdrivere i en bærekraftig økonomi. Likestilling mellom kvinner og menn er således en gjennomgående dimensjon i Regjeringens innovasjonsarbeid.

For å sikre velferden er det nødvendig med en sterk og effektiv offentlig sektor, som leverer tjenester av høy kvalitet til innbyggerne. En effektiv og forutsigbar offentlig sektor er også en sentral rammebetning for næringslivet.

Regjeringen vil legge til rette for økt innovasjon i offentlig sektor for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet samtidig som dette kan gi mer effektiv ressursbruk. Ansatte og virksomheter skal premieres for fornying. Regjeringen vil også styrke arbeidet for å måle offentlig sektors resultatoppnåelse og gjøre resultatene tilgjengelig for innbyggerne.

Oppgavene i helsesektoren blir større i takt med at befolkningen blir eldre og at flere unge hjelpetrenende lever lengre med et omfattende hjelpebehov. For å møte disse utfordringene vil Regjeringen satse særskilt på innovasjon i helse- og omsorgstjenesten.

Regjeringen vil styrke det offentlige som krevende kunde ved å gjøre det enklere å ta i bruk forsknings- og utviklingskontrakter og øke kompetansen hos offentlige innkjøpere. Regjeringen vil i videre dialog med næringslivet vurdere hvordan offentlige anskaffelsesprosesser i sterkere grad kan fremme innovasjon.

Regional verdiskaping kan styrkes både gjennom nasjonale virkemidler og gjennom regionalt differensierte virkemidler. I takt med at næringsstrukturen, virkemiddelapparatet og regionale myndigheters oppgaver endres, bør offentlige virkemidler tilpasses

på en måte som gjør at de bidrar til størst mulig samlet verdiskaping.

1.7.2 *Skapende mennesker*

Mangel på kvalifisert arbeidskraft er i dag en barriere for innovasjon i mange virksomheter. Gjennom arbeids- og velferdspolitikken legger Regjeringen til rette for at den innenlandske arbeidsstyrken blir så stor som mulig og at den utnyttes så godt som mulig. Alle innenlandske borgere i yrkesaktiv alder som kan delta i arbeidslivet, skal få mulighet til det. Treparts-samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet har vært en bærebjelke for å få til omfattende nyskaping, god produktivitetsvekst og stor grad av inkludering.

Bedre samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv kan bidra til at elevers og studenters kompetanse blir mer relevant og nyttig. Regjeringen vil legge til rette for et bedre samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv. Regjeringen vil gjennomgå omfanget av samarbeid og vurdere ulike strategier for å styrke dette feltet.

Regjeringen vil videre legge frem en stortingsmelding om fremtidige kompetansebehov, som blant annet drøfter rollen det offentlige utdanningssystemet spiller som produsent av arbeidskraft og som leverandør av etter- og videreutdanning.

Regjeringen vil videreføre arbeidet slik at entreprenørskap blir en integrert del av undervisningen ved flere skoler i Norge, og vil i løpet av 2009 legge frem en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen med en særlig vektlegging av høyere utdanning.

Det offentlige virkemiddelapparatet bistår bedrifter i utviklingsfasen med ulike risikoavlastende virkemidler. Regjeringen er opptatt av å finne gode løsninger på bedrifters utfordringer i tidlig fase, og vil legge til rette for bedre informasjon og tilgjengelighet til de virkemidlene som i dag finnes. Regjeringen vil følge dagens situasjon med tiltakende knapphet på kapital nøye, og løpende vurdere behov for særskilte tiltak, også innenfor det offentlige virkemiddelapparatets portefølje.

Regjeringen ønsker å ytterligere fremme entreprenørskap blant kvinner og la derfor frem "Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner" i 2008. Regjeringen har også satt i gang tiltak for å få mer kunnskap om tilrettelegging av etableringsvirksomhet for innvandrere. Regjeringen vil nærmere utrede behovet for nye landsdekkende tiltak rettet mot kvinnelige gründere.

Regjeringen vil utvide satsingen på entreprenørskap til flere aldersgrupper ved å vurdere hvordan en kan legge bedre til rette for grått entreprenørskap.

Medarbeiderdrevet innovasjon er en fellesbetegnelse for de ansattes aktive deltakelse i utvikling av

varer, tjenester og produksjonsprosesser, og knopp-skyting fra eksisterende virksomheter (intraprenørskap). Regjeringen vil undersøke vilkårene for medarbeiderdrevet innovasjon i Norge nærmere og vurdere nye tiltak for å fremme medarbeiderdrevet innovasjon. I dette arbeidet vil Regjeringen samarbeide med partene i arbeidslivet for å bruke erfaringer fra partssamarbeidet i Norge. LO og NHOs pilotprosjekt for reduksjon av klimagassutslipp gjennom bred medvirkning vil bli brukt aktivt i dette arbeidet. Regjeringen vil videre, i samarbeid med bedriftene i bygge- og anleggsnæringen og de ansattes organisasjoner, se nærmere på hvordan medarbeiderdrevet innovasjon i næringen kan utnyttes bedre.

1.7.3 Skapende virksomheter

Bedriftene er selve motoren i innovasjonsprosessen.

Myndighetene har en sentral rolle i å fastlegge et rammeverk som gir bedriftene handlingsrom til å innovere. Offentlige tiltak retter seg gjerne mot å styrke kunnskapsbasen i økonomien, bedre økonomiens omstillingsevne eller begrense negative miljøkonsekvenser. Det offentlige rammeverket kan stimulere bedriftene til innovasjon og utvikling i en retning som er positiv både for bedriften og samfunnet.

GODE RAMMEBETINGELSER I DET NORSKE INNOVASJONSSYSTEMET

Forutsigbare rammebetingelser kan være med på å redusere næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet. Regjeringen vil føre en økonomisk politikk som legger til rette for høy sysselsetting, stabil økonomisk vekst og trygge offentlige velferdsordninger.

Samferdsel er en sentral forutsetning for bosetting og næringsutvikling. Regjeringen vil videreutvikle transportsystemet og den elektroniske infrastrukturen med sikte på økt effektivitet, lavere kostnader og mer miljøvennlige løsninger.

Økt handel bidrar til sterkere konkurranse og utfordrer dermed bedriftene til å styrke sin omstillings- og innovasjonsevne. For å sikre norske bedrifter tilgang til internasjonale markeder, vil Regjeringen arbeide aktivt gjennom WTO-avtalen, EØS-avtalen og EFTAs handelssamarbeid. Regjeringen prioriterer nye handelsavtaler med land der en handelsavtale kan bidra til størst økning av samhandelen. Dette gjelder i første rekke nye EFTA-handelsavtaler med India og Russland og en bilateral handelsavtale mellom Norge og Kina. Regjeringen legger stor vekt på forhandlingene om russisk WTO-medlemskap og at en prosess mellom EFTA og Russland tilpasses det arbeidet som Norge gjør i WTO i forhold til Russland.

Offentlige løsninger kan være en spore til innovasjon i privat sektor. Mer brukervennlige tjenester

og enklere regelverk vil frigjøre tid slik at næringslivet kan bruke mer tid på å skape verdier og mindre tid på å fylle ut offentlige skjemaer. Regjeringen vil videreføre og styrke satsingen på Altinn slik at næringslivet får én inngangsportale til alle offentlige tjenester.

Nærings- og handelsdepartementet vil også utarbeide en næringspolitisk strategi for små og mellomstore bedrifter (SMB). I denne sammenheng vil departementet opprette et strategisk råd for SMB. Regjeringen ønsker også å styrke SMBs posisjon i utlandet, og vil derfor gjøre fremme av SMB til et av hovedkriteriene for fremtidig tildeling av nærings- og profileringsmidler til utenriksstasjonene.

TILGANG PÅ ARBEIDSKRAFT

Arbeidskraften er vår viktigste ressurs og tilgangen på kompetent arbeidskraft er den viktigste innsatsfaktoren for virksomhetenes innovasjonsarbeid.

Hovedstrategien for å møte den fremtidige etterspørselen etter arbeidskraft, er å mobilisere de innenlandske arbeidskårsressursene. Politikken for arbeidsinnvandring supplerer og utfyller denne strategien. Innenfor EØS/EFTA-området er innvandringen stort sett fri. Regjeringen har foreslått endringer som vil gjøre det enklere for EØS-borgere å arbeide i Norge. Den sentrale endringen er at det nåværende kravet om oppholdstillatelser etter tre måneder i Norge erstattes av en registreringsordning.

Norsk næringsliv har også økt behov for kunnskap om internasjonale forhold, språk og kultur for å klare seg på den globale arenaen. Internasjonal spesialisering og endringer i næringsstruktur innebærer at kunnskapsinnholdet i produksjonen øker. Utenlandsk arbeidskraft er viktig når det er mangel på arbeidskraft innenlands, men er også viktig for å gi bedriftene faglig spisskompetanse og kontakt med kunnskapsmiljøer i andre land.

Økt arbeidsinnvandring til Norge påvirker både arbeidslivet og samfunnet forøvrig. Arbeidsinnvandring kan medføre utfordringer for den norske arbeidslivsmodellen. Regjeringen har derfor foreslått og fått gjennomført flere tiltak, jf. blant annet Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping.

Regjeringens mål er at Norge skal være et inkluderende samfunn, hvor alle har like muligheter til å bidra og til å delta i arbeids- og samfunnslivet. Regjeringen har derfor styrket innsatsen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen gjennom en egen handlingsplan.

ET BRUKERVENNLIG NÆRINGSRETTET VIRKEMIDDELAPPARAT I HELE LANDET

Regjeringen er opptatt av at virkemiddelaktørene samarbeider nært og har god oversikt over de samlede virkemidlene.

Innovasjon Norge har et omfattende kontor-nettverk både nasjonalt og internasjonalt. Norges forskningsråd og SIVA har ikke tilsvarende nettverk, men begge aktørene bistår norsk næringsliv både regionalt og internasjonalt. Norsk Designråd benytter også Innovasjon Norges nasjonale nettverk til å tilby rådgivning om bruk av design og designere i hele landet. Innovasjon Norge skal med sin kompetanse og tilstedeværelse regionalt, nasjonalt og internasjonalt, legge til rette for operativ koordinering av innovasjons- og næringspolitikken regionalt og nasjonalt.

Regjeringen iverksetter evalueringer for å få svar på om de målene som er satt for Innovasjon Norge og SIVA oppnås på en god og kostnadseffektiv måte. Dette er viktig for å sette virkemiddelapparatet bedre i stand til å møte fremtidige behov i næringslivet.

EN FORSKNINGSPOLITIKK FOR ET MER KUNNSKAPS-INTENSIVT NÆRINGS-LIV

Forskning og utvikling har lenge spilt en sentral rolle for omstilling og innovasjon i norske virksomheter. Selv om norske virksomheter ligger langt fremme på forskning på enkeltområder hvor vi har fortrinn, skjer mye av den teknologiutviklingen som er nyttig for Norge, i utlandet. For å nyttiggjøre oss denne kunnskapen, er det nødvendig å utvikle en bred kunnskapsbase og forskningsmiljøer av høy internasjonal kvalitet, og legge til rette for at norske miljøer kan samarbeide med de beste miljøene utenlands. Regjeringen vil i løpet av 2009 legge frem en stortingsmelding om forskning.

Regjeringen vil også styrke tiltak som er direkte rettet mot virksomhetene og legge til rette for styrket rekruttering, blant annet gjennom ordningen med doktorgrader som utføres i samarbeid mellom en forskningsinstitusjon og en bedrift (nærings-ph.d.), og foreslår i statsbudsjettet for 2009 å styrke bevilgningen til ordningen med 20 mill. kroner.

EN TILTAKSPAKKE FOR ET MER BEVISST FORHOLD TIL IMMATERIELLE RETTIGHETER

Næringsstrukturen og størrelsen på norske teknologibedrifter er sannsynligvis hovedårsaken til at norsk patenteringsaktivitet er såpass lav i internasjonal målestokk. Det er et mål at det norske samfunnet frembringer innovasjoner og at rettighetene til disse innovasjonene forvaltes og beskyttes på en hensiktsmessig måte. Undersøkelser tyder imidlertid på at bevisstheten og kompetansen om betydningen av patenter og andre immaterielle rettigheter er mangelfull.

For å ha et bevisst forhold til hvordan man beskytter sine innovasjoner og oppfinnelser, trenger bedrifter og samfunnet forøvrig kompetanse på sikring av immaterielle verdier. Regjeringen vil ta initiativ til en bred dialog med universitetene og høysko-

lene og utlyse engangsmidler til å utvikle kurstilbud i universitets- og høyskolesektoren, og å styrke møteplasser på feltet.

Regjeringen mener videre er viktig å styrke SMBs mulighet til å beskytte sine immaterielle rettigheter, og vil derfor vurdere aktuelle tiltak for bedre rettighetsbeskyttelse. Regjeringen vil også ta initiativ til å styrke virkemiddelapparatets veiledning om immaterielle rettigheter.

DESIGN SOM INNOVASJONSVERKTØY

Regjeringens visjon er at design skal bli en naturlig del av innovasjonsprosessen og Regjeringen vil derfor stimulere til økt bruk av design som strategisk virkemiddel i næringslivet. Satsingen konsentreres på områder der norsk næringsliv har fortrinn.

Regjeringen har satt av 10 mill. kroner i 2009 til et nytt designprogram som skal stimulere til kompetanseoppbygging og investeringer i idéfasen, basert på systematiske brukerstudier og designmetodikk, kalt DIP (Designrevet InnovasjonsProgram).

1.7.4 Videreutvikling av innovasjonspolitikken

Med en bred tilnærming til innovasjonspolitikken berører den de aller fleste departementers ansvarsområder. Dette gjør det etter Regjeringens vurdering nødvendig at sentrale innovasjonspolitiske problemstillinger diskuteres i Regjeringen samlet.

Nærings- og handelsdepartementet vil opprette strategiske råd på enkeltområder og sørge for oppfølging av innovasjonsmeldingen i den årlige styringsdialogen med virkemiddelapparatet.

Innovasjonspolitikken er et relativt ungt politikkområde hvor det er mangelfull kunnskap om en rekke problemstillinger. Regjeringen foreslår å sette i gang et eget forskningsprogram om forskning på forskning og innovasjon. Et hovedmål med programmet er å fremskaffe kunnskap om systemene for forskning og innovasjon som kan gi grunnlag for videre politikktutforming.

1.8 Merknader frå komiteen

Komiteen vil streke under at eit meir berekraftig samfunn vil krevje nye løysingar. Derfor er det, etter komiteen sin oppfatning, viktig med eit godt og tett samspel mellom myndigheiter, næringsliv, kunnskapsinstitusjonar og interesseorganisasjonar for å utforme rammevilkår som effektivt stimulerer til utvikling av miljøteknologi.

Komiteen syner til at det i meldinga blir lagt vekt på ei auka satsing på miljøteknologi, og støtter dette. Komiteen syner til at tradisjonell industri, som materiellindustrien, representerer eit kraftfullt og viktig miljøteknologisk innovasjonsmiljø. Nye produksjonsprosessar for produksjon av silisium til

solceller er eit døme på kor viktig denne industrien er for utvikling av miljøteknologiske løysingar som er viktige for å produsere fornybar energi. For at me skal kunne nå våre mål og våre ambisjonar innan innovasjonspolitikken er det derfor, etter komiteen sitt syn, viktig at dei verkemiddel det offentlege rår over, også er tilpassa dei store industriverksemdene sine behov, og kjem til nytte også for denne delen av norsk næringsliv.

Komiteen viser til at me har ein offentleg sektor som i all hovudsak leverer tenester av høg kvalitet til innbyggjarane. Dette er også viktig for det private næringslivet. Komiteen viser til at utfordringane og oppgåvene innanfor offentleg sektor blir større i takt med endra demografi, ny forskning og utvikling av ny teknologi. Dette gjeld særleg innanfor helse- og omsorgssektoren. Komiteen stør forslaget om å sette ned eit offentleg utval som skal vurdere utfordringar og moglegeheiter for innovasjon i omsorgssektoren.

Komiteen registrerer at det ofte kan vere vanskeleg for mange verksemder å skaffe nok kvalifisert arbeidskraft. Globaliseringa aukar behovet for kompetent arbeidskraft som kan medverke til omstilling og innovasjon i norsk næringsliv. Vidare vil ein auka etterspurnad etter offentlege velferdstenester følgjast av ein tilsvarande auka etterspurnad etter kompetent arbeidskraft.

Komiteen ser at det er behov for å utvikle eit endå betre samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv samstundes som det må satsast meir på entreprenørskap i utdanninga. Komiteen er glad for at Regjeringa vil legge fram ein handlingsplan for entreprenørskap i utdanninga med særskilt vekt på høgare utdanning. Komiteen stør Regjeringa sitt forslag om å utvide satsinga til grått (senior) entreprenørskap.

Komiteen viser til at god infrastruktur er ein sentral føresetnad for busetting og næringsutvikling. Derfor er det viktig å vidareutvikle transportsystemet og den elektroniske infrastrukturen med sikte på auka effektivitet, lågare kostnader og meir miljøvennlege løysingar.

Komiteen vil også streke under at sunn konkurranse er ein viktig drivkraft for innovasjon. På den måten vil bedriftene legge vekt på å forbetre sine varer og tenester.

Komiteen meiner at det er viktig å styrke små og mellomstore verksemders posisjon. På denne bakgrunn stør komiteen at departementet oppretter eit strategisk råd for små og mellomstore verksemder.

Komiteen ser det som viktig at det i meldinga blir retta merksemd mot kor viktig patenter og andre immaterielle rettigheitar er i innovasjonspolitikken. Komiteen er nøgd med at Regjeringa no set i gang

eit arbeid med å sjå på korleis ein på en betre måte i dag kan beskytta patenter i næringslivet.

Det er også positivt at verkemiddelapparatet sin kompetanse på dette området blir betra, slik at ein kan sikre god rettleiing og kompetanseoverføring til verksemdene, og på den måten bidra til at dei som mottek offentleg støtte får eit meir bevisst forhold til dette.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til at Regjeringa har høge og ambisiøse mål når det gjeld dei offentlege velferdsordningane. I tillegg skal det vere full sysselsetting og næringsverksemd over heile landet som skal vere tufta på eit berekraftig samfunn. Fleirtalet meiner at den norske samfunnsmodellen ligg godt til rette for innovasjon og omstilling. Naturressursane er under press og derfor er det viktig å utvikle meir berekraftige produksjons- og forbrukarmønster.

Fleirtalet vil peike på at design er ein naturleg del av ein innovasjonsprosess. Stimulering til auka bruk av design som strategisk verkemiddel er derfor viktig. Fleirtalet er kjent med at det er behov for auka kompetanse i næringslivet når det gjeld idéskapande prosessar. Fleirtalet ser det derfor som svært bra at det blei sett av 10 mill. kroner i budsjettet for 2009 til eit nytt designprogram som skal vere ei stimulering til kompetanseoppbygging og investeringar i idéfasa, basert på systematiske brukarstudier og designmetodikk. Fleirtalet ser det som viktig at det offentlige med dette etablerer eit målretta verkemiddel som kan stimulera til systematisk og brukarfokusert idéskapning.

Fleirtalet har merka seg at ansvaret for programmet sin strategi og innhald er lagt til Norges Designråd, som vil ha eit nært samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge på sentrale deler av programmet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener Regjeringen mangler handlekraft og klare mål innovasjonspolitikken. Disse medlemmer registrerer at Regjeringen legger til grunn at den nordiske velferdsmodellen er ein viktig grunnstein for innovasjon, uten at vi kan se at dette gjenspeiles for Norges del i internasjonale undersøkelser som måler landenes innovasjonsaktivitet. Disse medlemmer viser til at når Norge kommer ut under EU-gjennomsnitt på målinger, så kommer land som Sverige, Finland og Danmark på topp i de samme målingene. Det kan se ut som om land som har den samme velferdsmodellen som Norge, oppnår langt høyere resultater med sin innovasjonspolitik enn det Regjeringen gjør. Disse

medlemmer mener at dette viser at Regjeringen ikke er så resultatorientert som den bør være.

Disse medlemmer er enige i at det er viktig å videreutvikle transportsystemet, men er skuffet over at Regjeringen heller ikke på dette området er konkret. Disse medlemmer mener det i større grad bør satses på prosjekter i offentlig-privat samarbeid. Både fordi slike prosjekter kan utføres raskere og billigere, men også fordi det å inkludere private i denne sektoren kan bidra til nytenkning, innovasjon og bedre løsninger.

Disse medlemmer vil understreke de utfordringene som mange familieeide bedrifter opplever ved eierskifte.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en strategi for eierskifteutfordringer i familieeide bedrifter."

Disse medlemmer mener også at en strategi for SMB skal innholde klare forpliktelser om å forenkle bedriftenes hverdag og redusere antallet offentlige rapporteringsskjemaer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at Norge har en åpen markedsøkonomi med sterk internasjonal konkurranse. Et viktig mål bør være å fjerne særnorske konkurranseulemper som setter norske arbeidsplasser i fare.

Disse medlemmer mener et viktig mål for innovasjonspolitikken må være å legge til rette for mer innovasjon i privat sektor gjennom lavere skatter og avgifter. Dette vil gi bedriftene handlingsrom til å drive mer innovasjon i egen virksomhet, noe som vil styrke konkurransekraften for norsk næringsliv.

Disse medlemmer mener at behovet for lavere skatter og avgifter er spesielt stort nå i en situasjon med finanskrisen og der dette vil bidra til sikre grunnlag for fortsatt drift og arbeidsplasser innenfor en rekke bransjer.

Disse medlemmer er ikke uenige i at det er behov for å styrke innovasjon i omsorgssektoren, og at et utvalg kan bidra til dette. Disse medlemmer viser imidlertid til at Teknologirådet i sin høringsuttalelse av 19. januar 2009 til næringskomiteen mener at et slikt utvalg verken er tilstrekkelig eller nødvendig, og at Teknologirådet er i ferd med å avslutte et utvalgsarbeid som dekker de samme temaer og kompetanseområder som er foreslått i meldingen. Disse medlemmer mener derfor at det må tas mer offensive grep for å sikre innovasjon i denne sektoren, noe som også vil kunne bidra til større mangfold og kvalitet for brukerne. Disse medlemmer viser for

eksempel til at Høyre ønsker å legge til rette for flere private tilbydere innenfor omsorgssektoren, blant annet ved å sørge for at momsreglene er de samme for offentlige og private aktører. Videre viser disse medlemmer til en undersøkelse foretatt av Senter for omsorgsforskning ved Høgskolen i Gjøvik på oppdrag fra Helsetilsynet i Oslo og Akershus, basert på en spørreskjemaundersøkelse gjennomført blant ledere og ansatte ved 111 sykehjem i de to fylkene. I undersøkelsen, som er publisert 26. oktober 2006, heter det at:

"Både når det gjelder kvalitet i pleien, driftsrutiner, medisinbehandling og fagkompetansen til personalet på vakt er det slik at ansatte ved kommunalt drevne sykehjem rapporterer om noe dårligere forhold enn ansatte ved sykehjem drevet av andre organisasjoner."

Disse medlemmer er særlig opptatt av at offentlig sektor må fornyes. Den vekst og innovasjon man har vært vitne til i privat sektor de siste årene, har offentlig sektor i stor grad vært holdt utenfor. Disse medlemmer vil påpeke at vi må gjøre grep som setter oss i stand til å håndtere de enorme utfordringene som møter oss i forhold til folketallsutvikling og eldrebølger. Skal vi bedre kvaliteten på velferdstilbudet så må vi organisere offentlig sektor på en smartere måte.

Disse medlemmer vil i dette henseende vise til bekymringen som kom frem under høringsrunden fra IKT-Norge, om at IKT ikke var en del av Regjeringens særlige satsingsområder. Disse medlemmer finner dette svært bekymringsfullt, da bedre bruk av effektive IKT-løsninger innen offentlig sektor vil gi et stort effektiviseringspotensial.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle revisorplikten for små foretak med en omsetning under 10 mill. kroner."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti foreslår på den bakgrunn:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle revisorplikten for små foretak i tråd med anbefalingen til mindretallet i utvalget i NOU 2008:12."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at konkurranse er en viktig forutsetning for innovasjonsarbeid og at

det derfor må legges til rette for en velfungerende konkurranse i samfunnet. Disse medlemmer mener derfor at konkurranse-loven må utvides til å gjelde flere samfunnssektorer og at Konkurransetilsynets stilling må styrkes og fristilles fra politisk styring.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener at et velfungerende offentlig virkemiddelapparat er en målsetting for innovasjonspolitikken. Disse medlemmer viser til at mange av dagens innovasjonsvirkemidler preges av politiske særhensyn og gir derfor svært lite innovasjon. Disse medlemmer mener at innovasjonsvirkemidler skal være landsdekkende og i størst mulig grad sektornøytrale, slik at det er innovasjonspotensial og fortjenestemulighetene som blir drivkraften bak innovasjonsarbeidet. Disse medlemmer viser til at en stor grad av politisk styring over virkemiddelapparatet som Regjeringen legger opp til, kan utelukke enkelte sektorer eller næringer fra å ta del i verdiskapingen.

Disse medlemmer mener det er bra med en strategi for små og mellomstore bedrifter og viser i denne forbindelse til Dokument nr. 8:13 (2008–2009) Representantforslag fra Øyvind Korsberg, Hans Frode Kielland Asmyhr og Kåre Fostervold om en strategi for å styrke det aktive private eierskapet i norsk næringsliv.

1.9 Nyskapende bedrifter og næringsmiljøer

På Soria Moria erklærte Regjeringen at den vil utvikle nasjonale strategier på områder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn, som marin og maritim sektor, reiseliv, energi og miljø. Innovasjonsutfordringer på disse områdene, på tjenesteområdet og for Nordområdene skal vies særlig oppmerksomhet.

1.9.1 *Rammebetingelser for innovasjon i næringslivet*

FORENKLING FOR NÆRINGSLIVET

Forenkling av regler og administrative oppgaver er et middel for å styrke bedriftenes konkurransevne. Regjeringens mål er å gi norsk næringsliv en betydelig reduksjon i kostnadene ved å etterleve regelverket.

Regjeringens forenklingsarbeid vil bety mest for SMB som relativt sett belastes sterkere av de administrative byrdene enn de store aktørene. Regjeringens hovedinnsatsområder for forenkling er å videreutvikle elektroniske tjenester, å redusere bedriftens administrative kostnader knyttet til rapportering og å utføre gode konsekvensvurderinger i forbindelse

med regelutvikling og tiltak som gjelder næringslivet.

STRATEGI FOR SMB'ER

Nærings- og handelsdepartementet vil utarbeide en overordnet næringspolitisk strategi for SMB'er. I den forbindelse vil Nærings- og handelsdepartementet opprette et strategisk råd. I et slikt arbeid vil det være naturlig at enkelte momenter av EUs arbeid med "Small Business Act" vurderes. På EU-nivå forankrer den "tenk smått først"-prinsippet som utgangspunkt for fremtidig politikk og regelverksutvikling.

TILRETTELEGGING FOR ENTREPRENØRSKAP

For at Norge skal utvikles til et land med en god kultur for entreprenørskap, er det avgjørende å legge til rette for mennesker som har de riktige holdningene og personlige egenskapene for dette.

Organisasjonen Ungt Entreprenørskap tilbyr entreprenørskapsopplæring til elever, studenter og undervisningspersonale på alle utdanningstrinn i Norge. Ungt Entreprenørskap har mottatt statlig støtte siden 2002 og gir flere unge tilbud om opplæring i entreprenørskap. Gründerskolen er et samarbeidsprosjekt mellom alle universitetene og en rekke høyskoler i Norge. Programmet koordineres av Senter for entreprenørskap ved Universitetet i Oslo.

Regjeringen vil videreføre arbeidet slik at entreprenørskap blir en integrert del av undervisningen ved flere skoler i Norge. Elevene bør få et like godt undervisningstilbud i entreprenørskap uavhengig av hvor de bor i landet. Evalueringen viser at utfordringene er spesielt store innenfor høyere utdanning. Regjering vil derfor i løpet av 2009 legge frem en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen, med særlig vekt på høyere utdanning.

For entreprenører kan nettverk være en kilde til inspirasjon og kunnskapsutveksling. Regjeringen har gitt Innovasjon Norge i oppdrag å utrede en nasjonal mentortjeneste for unge etablerere. Målet er finne frem til beste praksis for et mentortilbud som kan tas i bruk over hele landet. Målgruppen for mentorprogrammet for unge er etablerere/bedriftseiere mellom 18 og 35 år.

Regjeringen er opptatt av å finne gode løsninger på bedrifters utfordringer i tidlig fase, og vil legge til rette for bedre informasjon og tilgjengelighet til de virkemidler som i dag finnes. Regjeringen vil følge dagens situasjon med tiltakende knapphet på kapital nøye, og løpende vurdere behov for særskilte tiltak, også innenfor det offentlige virkemiddelapparatets portefølje.

Som et ledd i Regjeringens satsing på entreprenørskap blant kvinner la Regjeringen frem "Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner" i

2008. Planen har et ambisiøst mål om at kvinneandelen blant nye entreprenører skal være minst 40 pst. innen 2013.

Regjeringen støttet i 2007 forsøksvirksomhet for å få mer kunnskap om tilrettelegging av etableringsvirksomhet for innvandrere. Forsøksvirksomheten pågår i 2008 og resultatene vil foreligge i 2009. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har ansvar for oppfølging av dette forsøket. På bakgrunn av erfaringene man gjør seg, vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samarbeid med andre instanser, vurdere behovet for en permanent ordning.

Det finnes lite data og kunnskap om entreprenørskap blant seniorer i Norge. Regjeringen vil utvide satsingen på entreprenørskap til flere aldersgrupper ved å vurdere hvordan en kan legge bedre til rette for grått entreprenørskap.

INNOVASJON I KLYNGER OG NETTVERK

Undersøkelser viser at bedrifter i dynamiske næringsklynger har flere innovasjoner og høyere vekst enn bedrifter som står alene. For å stimulere nettverk og klynger har Innovasjon Norge, Norges forskingsråd og SIVA utviklet programmene Norwegian Centres of Expertise (NCE) og Arena. De har også ansvaret for å drive programmene. NCE-programmet velger ut og tilbyr finansiell og faglig støtte til utvalgte regionale næringsklynger i Norge, og som har klare ambisjoner om et langsiktig og forpliktende samarbeid. Programmet skal blant annet legge til rette for kommersialisering av nye forretningsideer. NCE-programmet har et langsiktig perspektiv på sitt engasjement i klyngene og skal satse på et begrenset antall prosjekter. Hittil har ni klynger fått status som NCE.

Arenaprojektene får tilbud om finansiell og faglig støtte i en periode på tre år. I 2008 finnes om lag 20 Arenaprojekter. Regjeringen vil bidra til at satsingen på regional nettverksbasert innovasjon i regi av Arena-programmet utvikles videre.

Regjeringen vil gjennom Innovasjon Norges tjeneste Bedriftsnettverk legge til rette for at små og mellomstore bedrifter som i liten grad samarbeider, kan inngå forpliktende samarbeid med andre bedrifter.

TILGANG PÅ KAPITAL – KAPITALORDNINGER FOR NÆRINGSLIVET

Offentlige tiltak i kapitalmarkedet har som formål å bidra til å gjennomføre prosjekter som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, men som ikke ville bli finansiert i det private markedet. Regjeringen legger i den forbindelse vekt på at offentlige midler kanaliseres gjennom aktører som har kompetanse til å velge de mest lønnsomme prosjektene.

Såkornordningen forvaltes av Innovasjon Norge og innebærer at staten deltar i finansieringen av private investeringsselskaper gjennom tilførsel av ansvarlig lånekapital. Private investorer går selv inn med egenkapital. I tillegg til dette har staten for hvert av de 15 fondene et tapsfond som tilsvarer 25 pst. av det statlige lånet til hvert fond.

Argentum Fondsinvesteringer er et statlig investeringsselskap som deltar med minoritetsandeler i spesialiserte investeringsfond for aktivt eierskap, såkalte private equity-fond. Regjeringen vil følge kapitalsituasjonen i Argentum for at virksomheten skal bidra til et godt fungerende kapitalmarked for det nyskapende næringslivet i Norge.

For å sikre norske bedrifter bedre tilgang på risikovillig egenkapital opprettet Regjeringen i 2008 et nytt statlig investeringsselskap med en egenkapital på 2,2 mrd. kroner – Investinor AS. Gjennom tilførsel av egenkapital, langsiktig eierskap og styrerepresentasjon vil selskapet bli et viktig virkemiddel i Regjeringens innovasjonspolitik. Investinor AS skal først og fremst investere i bedrifter i en tidlig vekstfase. Investeringene skal foretas på kommersielt grunnlag og på like vilkår som private investorer.

TILGANG TIL INTERNASJONALE MARKEDER OG SAMARBEIDSPARTNERE

Internasjonal tilstedeværelse, kontakt og samarbeid har betydning for å fremme et innovativt norsk næringsliv. Det offentlige virkemiddelapparatet og utenriksstjenesten representerer en ressurs for bedrifter som har eller ønsker å ha et internasjonalt engasjement. Regjeringen er tydelig på at Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering av norske SMB'er.

I samarbeid med Utenriksdepartementet skal Innovasjon Norge bidra til at norske bedrifter deltar i prosjekter som finansieres av EØS-finansieringsordningene. Innovasjon Norge fikk i 2007 ansvaret for å forvalte samarbeidsprogrammene for Romania og Bulgaria.

Innovasjon Norge er også kontaktpunkt for Competitiveness and Innovation Programme (CIP) (2007–2013) som er EUs nye store satsing på innovasjon, konkurransekraft og miljøteknologi. Innovasjon Norge er koordinator for Enterprise Europe Network som ligger under CIP, og som erstatter de tidligere Euro Info Centre og Innovation Relay Centre. Formålet er å hjelpe bedrifter til å utnytte de mulighetene og plikter som deltakelsen i det indre marked gir. Nettverket skal tilgjengeliggjøre informasjon om EU-regler, EU-markeder, EU-programmer, teknologioverføring og FoU-koblinger.

Regjeringen legger vekt på at den nasjonale oppfølgingen skal være slik at norske SMB får nyttiggjort seg mulighetene som ligger i programmet.

Regjeringen vil gjøre fremme av SMB til et av hovedkriteriene for fremtidig tildeling av nærings- og profileringsmidler til utenriksstasjonene.

Innovasjon Norge og Norges forskningsråd skal sammen profilere Norge som et attraktivt land for utenlandske FoU-investeringer.

ET MER BEVISST FORHOLD TIL IMMATERIELLE VERDIER OG RETTIGHETER

Målt ved antall søknader som leveres både i USA, Japan og EU, ligger norsk patenteringsaktivitet vesentlig under gjennomsnittet i OECD. Norge har også relativt lave resultater på samleindikatoren for immaterielle rettigheter på European Innovation Scoreboard 2007.

Et sentralt mål for Regjeringen er å legge til rette for at norsk næringsliv bedre utnytter det verdiskapingspotensialet som en god og bevisst håndtering av immaterielle verdier og rettigheter og patenter gir. Regjeringen har en tredelt tilnærming:

- Norge skal ha et oppdatert regelverk på området og være tilknyttet internasjonale avtaler som er sentrale for næringslivet.
- Det offentlige virkemiddelapparatets veiledning om immaterielle rettigheter skal styrkes.
- Det skal utvikles et bedre undervisningstilbud ved universiteter og høyskoler.

Regjeringen vil fortsette å arbeide for en ytterligere harmonisering av regler og søknadsprosedyrer på internasjonalt nivå. For å forbedre norsk patentpolitikk har Regjeringen lagt til rette for at Norge tiltrådte EPC med virkning fra 1. januar 2008. Regjeringen har videre sørget for inngåelse av en avtale mellom Norge, Danmark og Island om opprettelse av Nordisk Patentinstitut fra 1. januar 2008.

Londonoverenskomsten er en frivillig tilleggsavtale til EPC som har som formål å redusere oversettelseskravene knyttet til EPO-patenter. Regjeringen vil komme tilbake med en vurdering av spørsmålet om eventuell norsk tilslutning til Londonoverenskomsten i lys av erfaringene fra norsk medlemskap i EPO og de deltakende landenes erfaringer med overenskomsten.

Regjeringen vil sette i gang et arbeid med å revidere lov om Styret for det industrielle rettsvern (styreloven), som regulerer Patentstyret og saksbehandlingen i etaten. Loven er fra 1910, og moden for fornying. I forbindelse med lovrevideringen vil det bli foretatt en nærmere vurdering av behovet for, og eventuell innretning på, et særskilt klageorgan for Patentstyrets avgjørelser.

Regjeringen vil videre legge frem en ny varemerkelov i løpet av våren 2009, som vil inneholde enkelte viktige avklaringer av rettstilstanden for

norsk næringsliv blant annet når det gjelder parallellimport.

Regjeringen forventer at Norges forskningsråd, universiteter og høyskoler har en god praksis for håndtering av immaterielle rettigheter.

Videre vil Regjeringen utlyse engangsmidler for å utvikle kurstilbud i universitets- og høyskolesektoren, og å styrke møteplasser på feltet. Hensikten med stimuleringsmidlene er å støtte institusjonenes arbeid med å utvikle relevante undervisningstilbud på området immaterielle rettigheter.

For å gi bedriftene større mulighet til å bekjempe etterligning og piratkopiering, reviderte Regjeringen tolloven med virkning fra 1. september 2007. Ny tvistelov trådte i kraft 1. januar 2008, og har som et mål at det skal bli raskere og billigere å føre sivile rettssaker. Dette vil også den som går til sak for å håndheve immaterielle rettigheter, nyte godt av. Videre tar Justisdepartementet sikte på å sende på høring i løpet av første halvår 2009 et forslag om tiltak for å styrke rettighetshavernes stilling.

Regjeringen mener det er viktig å styrke SMBs mulighet til å beskytte sine immaterielle rettigheter, og vil derfor vurdere aktuelle tiltak for bedre rettighetsbeskyttelse. Justis- og politidepartementet vil videre sette i gang en utredning for å vurdere en særskilt adgang til å pantsette immaterielle rettigheter.

For å bidra til at utviklingen på innsatsområdet går i riktig retning og at tiltakene har den ønskede effekt, skal strategien følges opp ved hjelp av jevnlig målinger av kompetansenivået. Det skal også opprettes et kontaktforum mellom myndigheter, næringslivet, kunnskapsinstitusjoner og interesseorganisasjoner under ledelse av Nærings- og handelsdepartementet.

DESIGN SOM INNOVASJONSUTLØSENDE VERKTØY

Bedrifter som lykkes med bruk av design, tilfører ofte designkompetanse i hele innovasjonsprosessen, fra idé, via utvikling, testing og produksjon til kommersialisering. Designkompetanse kombinert med teknisk kompetanse, markedsforståelse og ledelse kan bidra til å frembringe nye, lønnsomme innovasjoner. Design har som formål å bidra til problemløsning ved at designeren setter brukeren i sentrum for utviklingsprosessen. Når designmetodikk inkluderes allerede fra idéfasen, kan det gi bedriftene unike konkurransefortrinn.

Norsk Designråd har som oppgave å styrke forståelsen for hvordan næringsrettet design kan bidra til nye og innovative løsninger. Regjeringen vil stimulere til økt bruk av design som strategisk virkemiddel i næringslivet. Bransjene maritim industri, reiseliv og mat- og treindustrien skal prioriteres. Regjeringen har styrket bevilgningen til Norsk Designråd med 8,1 mill. kroner fra og med 2006.

KULTUR GIR ATTRAKTIVITET OG INNOVASJON

Regjeringen ønsker å legge forholdene bedre til rette for et fruktbart samarbeid mellom kulturlivets kreative krefter og næringslivet for å styrke verdiskapingen. Regjeringen la derfor i 2007 frem en handlingsplan om kultur og næring og er godt i gang med å gjennomføre tiltakene.

For å få bedre kunnskap om kulturnæringene vil Nærings- og handelsdepartementet også få utarbeidet årlig statistikk og analyse av kulturnæringenes betydning i norsk økonomi.

BÆREKRAFT OG SAMFUNNSANSVAR

Langsiktig og grundig arbeid med samfunnsansvar kan styrke en bedrifts omdømme og bidra til økt lønnsomhet. Utvikling av konkurransefortrinn gjennom samfunnsansvar kan være en integrert del av norske bedrifters innovasjons- og utviklingsprosesser.

Regjeringen vil fortsette å utvikle myndighetens rolle i arbeidet med bedriftenes samfunnsansvar og myndighetenes forventninger til hvordan norske bedrifter bør opptre utenfor Norge. Regjeringen har besluttet å legge frem en egen stortingsmelding om næringslivets samfunnsansvar og internasjonalt arbeid i løpet av 2008.

1.9.2 *Et nyskapende virkemiddelapparat*

Det offentlige virkemiddelapparatet skal stimulere innovasjonsaktiviteten i næringslivet og bidra til at ideer og initiativer resulterer i lønnsom næringsvirksomhet. Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA er de mest sentrale virkemiddelaktørene. De bidrar med finansiering av prosjekter hos bedrifter og næringslivsaktører med sikte på økt innovasjon og bedre infrastruktur. De bidrar også med finansiering av samspill mellom bedrifter og mellom bedrifter og kompetansemiljøer. Også andre virkemiddelaktører har en sentral rolle i det norske innovasjonssystemet, slik som Patentstyret, fylkeskommunene og andre regionale aktører.

Det offentlige virkemiddelapparatet skal ha næringslivets behov i sentrum for sin virksomhet, og Regjeringen vil videreutvikle og forbedre virkemiddelapparatets brukerrolle. Et godt samarbeid mellom virkemiddelaktørene er en forutsetning dersom dette skal oppnås. Regjeringen vil videre opprettholde virkemiddelapparatet som en god tilskuddsforvalter. Ved at virkemiddelaktørene kombinerer rollen som tilskuddsforvalter med aktivt samspill med bedriftene, oppnås flere muligheter enn tidligere for å stimulere til innovasjon i næringslivet.

Innovasjon Norges hovedmål er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom nærings-

utvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom innovasjon, internasjonalisering og profilering. I 2007 utgjorde Innovasjon Norges bevilgninger i form av tilskudd, lån eller garantier til sammen 4,7 mrd. kroner.

Innovasjon Norges arbeid evalueres systematisk gjennom selskapets mål- og resultatstyringssystem, de årlige kundeeffektundersøkelsene og jevnlig evalueringer.

Norges forskningsråd skal fremme grunnleggende og brukerstyrt forskning og innovasjon. Forskningsrådet har en operatørrolle i form av å finansiere forskning, drive forskningsprogrammer, utvikle virkemidler, evaluere og formidle forskningsresultater og fremme internasjonalt forskingssamarbeid. Videre er det myndighetenes sentrale forskningspolitiske rådgiver, og Forskningsrådet er en møteplass for aktørene i det norske forskningssystemet, offentlig forvaltning, næringsliv og allmennheten. Norges forskningsråd fordeler årlig vel 5,4 mrd. kroner til ulike forskningsformål. Forskningsrådet samarbeider nært med øvrige deler av virkemiddelapparatet, og regionale representanter er samlokalisert med Innovasjon Norge.

SIVA skal bidra til å utvikle innovative og levedyktige næringsmiljøer over hele landet. SIVAs hovedområder er eiendom og innovasjon. SIVA har gjennom sine aktiviteter utviklet et omfattende og dynamisk nettverk som stimulerer nyskaping i hele landet. Nærmere 3 000 bedrifter er samlokalisert i disse miljøene, og årlig skapes over 200 nye bedrifter i de såkalte inkubatorene.

Norsk Designråd er en privat stiftelse som finansieres over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Stiftelsens formål er å fremme bruk av profesjonell design som et strategisk innovasjonsverktøy med sikte på å oppnå større konkurranseevne og lønnsomhet i norsk næringsliv, ikke minst SMB.

Standard Norge skal legge til rette for at norske bedrifter, organisasjoner og myndigheter kan delta i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge retter sin innsats mot de områdene som er av størst interesse for norsk næringsliv. Standard Norge er en uavhengig organisasjon der bedrifter, organisasjoner, myndigheter og andre relevante parter er medlemmer. Standard Norge fastsetter Norsk Standard, om lag 1 200 hvert år, hvorav de aller fleste baserer seg på europeiske standarder.

Regjeringen vil arbeide for å øke kompetanse og kunnskap om standarder og standardisering i virkemiddelapparatet. Regjeringen vil også arbeide for økt kunnskap om standarder og standardisering i SMB, og bidra til at SMB'er i større grad trekkes inn i standardiseringsarbeidet.

AMBISJONER FOR VIRKEMIDDELAPPARATET

Regjeringen legger til grunn at bærekraft skal være gjennomgående i virkemiddelapparatets arbeid og at virkemiddelaktørene skal bidra på følgende måte:

- Økonomisk ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.
- Sosialt ved å ha samfunnsansvar som et hovedtema i virkemiddelapparatets eget arbeid, men også ved å stimulere virkemiddelapparatets kunder til å ta samfunnsansvar.
- Miljømessig ved å prioritere miljødimensjonen enda høyere innenfor utvalgte satsinger og sektorer.

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd har en samarbeidsavtale for perioden 2005–2008, og de vil inngå en ny slik avtale for perioden 2009–2013. Formålet med avtalene er å skape et mer helhetlig virkemiddelapparat på innovasjonsområdet. Det er tidligere tatt initiativer til at Forskningsrådet og Innovasjon Norge skal samarbeide mer. Regjeringen mener det fortsatt er behov for en mer helhetlig politikk på innovasjons- og forskningsområdet, og vil følge opp dette i dialog med de to aktørene.

Regjeringen legger gjennom St.meld. nr. 12 (2006–2007) Regionale fortrinn – regional fremtid, opp til endringer i det offentlige virkemiddelapparatet. Endringene er i hovedsak knyttet til Innovasjon Norge, men også Norges forskningsråd og SIVA vil gjennomgå endringer som følge av den kommende forvaltningsreformen. Formålet med flere regionale oppgaver og større regionalt ansvar i innovasjons- og næringspolitikken er å utnytte regionale muligheter, fortrinn og satsinger på en bedre måte. For Innovasjon Norge innebærer regionaliseringen at fylkeskommunene kommer inn på eiersiden av selskapet – med 49 pst. – med virkning fra og med 1. januar 2010. Den nye eierkonstellasjonen skal legge til rette for bedre samordning av innovasjons- og næringspolitikken på regionalt og nasjonalt nivå. Felles mål er en forutsetning for at dette skal lykkes. Regjeringen vil i den forbindelse etablere et samarbeidsforum hvor eiere og oppdragsgivere møtes for å avstemme overordnede styringssignaler til Innovasjon Norge.

Gjennom opprettelse og utvikling av regionale innovasjonsselskaper kan SIVAs og fylkeskommunenes eierandeler i kunnskaps- og forskningsparker, næringshager og inkubatorer, samles. Regjeringen er opptatt av at SIVA og fylkeskommunene sammen avklarer interessen for slike selskaper, hvordan de eventuelt skal organiseres og hvilke arbeidsoppgaver de skal ha.

Regjeringen vil i løpet av 2009 igangsette en evaluering av Innovasjon Norge for å få svar på om de målene som er satt for selskapet oppnås på en god og kostnadseffektiv måte. Et naturlig utgangspunkt er en vurdering av Innovasjon Norges tjenester som har som siktemål å fremme innovasjon, internasjonalisering, regional næringsutvikling og profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt. Det må vurderes om Innovasjon Norges tjenesteportefølje er effektiv, oversiktlig og tilgjengelig for brukerne. Videre må forholdet mellom de ulike sektorpolitiske ordningene vurderes. Det må også vurderes hvorvidt dagens organisering av virkemidlene ivaretar behovet for medfinansiering av større regionale og nasjonale prosjekter. Evalueringen vil danne grunnlag for eventuelle endringer i prioritering og innretning av selskapets virkemidler. Dette kan være nødvendig for å sette Innovasjon Norge i stand til å møte behovet i morgendagens næringsliv.

For SIVA er det behov for å supplere den årlige aktivitetsmålingen med en analyse av den langsiktige effekten av SIVAs virksomhet og innretningen av organisasjonen i forhold til oppnåelse av overordnede mål. Regjeringen har derfor startet arbeidet med en helhetlig evaluering av SIVA.

Regjeringen vil videre vurdere å evaluere under ett innovasjonsvirkemidler forvaltet av forskjellige virkemiddelaktører. Målet vil være forenkling av den mengden av ulike tilbud som næringslivet møter i dag.

1.9.3 Innovasjon og særlige satsingsområder

I Soria Moria-erklæringen slår Regjeringen fast at det skal utvikles nasjonale strategier på fem næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn: marin sektor, reiseliv, maritim sektor, energi og miljø. Regjeringen vil også legge særlig vekt på innovasjon i tjenestenæringene og i Nordområdene.

MARIN SEKTOR

For å bidra til økt konkurransevne og lønnsomhet i norsk sjømatnæring bevilger Regjeringen midler til Marint verdiskapingsprogram. Programmet har en ramme på 75 mill. kroner og forvaltes av Innovasjon Norge. Et sentralt element i programmet er å styrke sjømatnæringens evne til å utnytte sine fortrinn. Programmet er fra 2007 utvidet til å omfatte tiltak for å styrke utviklingen av lønnsomme sjømatbedrifter i områder med særlige omstillingsbehov.

Regjeringen har allerede lagt frem en strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring. Satsing på innovasjon og havbruksforskning er sentrale elementer i strategien.

Regjeringens ferskfisk-strategi ble videre lagt frem høsten 2007. Som omtalt tidligere har Regjerin-

gen etablert Investinor AS som er et nytt statlig investeringsfond på 2,2 mrd. kroner, hvorav 500 mill. kroner er forbeholdt investeringer i marin næringsvirksomhet. Dette tiltaket vil bidra til å styrke marint næringsliv gjennom økt tilgang på langsiktig risikokapital.

Regjeringen vil legge frem en helhetlig strategi for marin sektor i tråd med Soria Moria-erklæringen.

REISELIV

Reiselivsnæringen er en betydelig distriktsnæring som bidrar til attraktive lokalsamfunn og bosetting. Regjeringen la i desember 2007 frem sin nasjonale strategi for reiselivsnæringen – Verdifulle opplevelser. Visjonen er at Norge gjennom å tilby verdifulle opplevelser skal skape verdier for de besøkende, bedriftene og deres ansatte, lokalsamfunn, miljøet og fellesskapet. Ett av Regjeringens hovedmål er å legge til rette for økt verdiskaping og bidra til økt innovasjon i næringen.

MARITIM SEKTOR

Norge har lange maritime tradisjoner og har i dag en komplett og konkurransedyktig maritim klynge. De maritime næringene i Norge har klart å opprettholde sin internasjonale konkurransedyktighet over tid, blant annet ved å vise evne til omstilling og innovasjon. En effektiv samhandling mellom krevende kunder (rederier) og produsenter bidrar til å stimulere innovasjon i næringen.

I oktober 2007 presenterte Regjeringen sin maritime strategi "Stø kurs". Strategien skal støtte opp under videre vekst og utvikling i de maritime næringene i Norge. Strategien omtaler fem hovedutfordringer for de maritime næringene: Globalisering og rammevilkår, miljøvennlige maritime næringer, maritim kompetanse, maritim forskning og innovasjon og nærskipfart.

GIEK er med på å gi norske bedrifter konkurransedyktige finansieringsløsninger i internasjonale markeder. Rundt tre fjerdedeler av GIEKs portefølje er knyttet til maritim sektor og olje- og offshorevirksomhet. Regjeringen vil i tildelingsbrevet for 2009 fremheve GIEKs rolle når det gjelder innovasjon.

Kunnskapsplattformen er av stor betydning for næringslivet. I tillegg vil behovet for arbeidskraft øke i årene som kommer. Derfor fortsetter Regjeringen å satse spesielt på kompetansefremmende tiltak for lærere, masterstudium, professor II-stillinger og utstyr til de maritime skolene.

Regjeringen har i dialog med næringen utpekt miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner og avansert transport og logistikk som viktige for videre kunnskapsutvikling. Derfor er disse innovasjonsområdene særlig prioritert for de maritime vir-

kemidlene i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge.

En forutsetning for å kunne styrke de maritime næringenes forsknings- og innovasjonsarbeid, er tilgang til avanserte laboratorier og vitenskapelig utstyr i verdensklasse. Forsknings- og utdanningsmiljøet i Trondheim har vært ledende på sine felt siden Skipsmodelltanken ble åpnet i 1939. Regjeringen har bevilget ekstra midler til oppgradering og styrking av den maritime forskningsinfrastrukturen ved Marintek i 2008 og i statsbudsjettet for 2009 er det også foreslått at det bevilges ekstra midler til dette formål.

I 2008 ble det opprettet en nærskipfartsordning under Innovasjon Norge til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten. Satsingen videreføres i 2009.

ENERGI

Regjeringen har en bredt anlagt innsats for næringsutvikling og verdiskaping basert på våre rike energiresurser. Det gjøres blant annet ved å stimulere utvikling av ny teknologi og kompetanse i energibaserte næringer og tilhørende leverandørindustri. I dag er norsk petroleumsindustri verdensledende på flere områder og i sterk internasjonal vekst. Krevende utbygginger har bidratt til utvikling av nye teknologier og materialer i norsk næringsliv. Flere steder i Norge er det vokst frem klynger av bedrifter som er verdensledende innenfor sine nisjer.

Regjeringen satser betydelig på bl.a. forskning og utvikling av ny teknologi som kan bidra til fremtidsrettede og effektive metoder for håndtering av CO₂. Satsing på fangst og lagring av CO₂ gir store muligheter for teknologisk og industriell utvikling. Staten og Statoil inngikk høsten 2006 en gjennomføringsavtale om håndtering av CO₂ på Mongstad. Avtalene er et viktig skritt videre i Regjeringens innsats for å få frem teknologier som kan redusere utslipp av CO₂.

Regjeringen ønsker en effektiv og målrettet forsknings- og utviklingsinnsats innenfor petroleumsnæringen. Olje- og energidepartementet har en nær dialog med næringen for å styrke norsk kontinentalsokkels og industriens konkurransevne. Den nasjonale teknologistrategien for olje- og gassvirksomheten i Norge, OG21 – Olje og gass i det 21. århundre – har bidratt til å få oljeselskaper, leverandørindustri, universiteter, forskningsinstitusjoner og myndigheter til å samle seg om en felles nasjonal teknologistrategi for olje og gass. OG21-samarbeidet har fått betydelig internasjonal oppmerksomhet og anses å være et foregangsprosjekt på sitt område. Forskningsrådets programmer PETROMAKS, DEMO2000 og GASSMAKS er myndighetenes viktigste virkemidler for å følge opp den nasjonale teknologistrategien.

En tilsvarende strategi er etablert for den landbaserte energisektoren. Strategien er kalt Energi21 og skal bidra til en samordnet, effektiv og styrket forsknings- og teknologiinnsats innenfor sektoren. Den er utarbeidet gjennom et nært samarbeid mellom myndighetene, forskningsinstitusjoner og energinæringen.

Regjeringen vil tilrettelegge for videreutvikling av norsk materialindustri. Satsing på ny energiteknologi blant annet innenfor vindkraft, solenergi og material- og prosesseteknologi gir muligheter for etablerte og nye virksomheter innenfor norsk industri.

Den norske kraftsektoren skiller seg ut fra de fleste andre europeiske land ved å være basert på fornybar vannkraft og Norge har gode forutsetninger for å øke produksjonen av fornybar energi. Norge kan bli en stor leverandør av miljøvennlig kraft til Europa. Det vil innebære nye muligheter for norsk teknologi- og leverandørindustri.

Økt produksjon av bioenergi er et satsingsområde for Regjeringen. Målet for strategien er å sikre en målrettet og koordinert virkemiddelbruk for økt utbygging av bioenergi med 14 TWh innen 2020.

Regjeringens satsing på ny miljøvennlig energi-produksjon og energiomlegging gir også store muligheter for innovasjon i norske bedrifter og teknologimiljøer. Regjeringen fremmer forskning og teknologitvilling innenfor energiproduksjon og energibruk blant annet gjennom Norges forskningsråds program RENERGI – fremtidens rene energisystem. Gjennom klimaforliket har satsingen på forskning og utvikling innenfor fornybare energikilder fått et kraftig løft.

EN SATSING PÅ MILJØTEKNOLOGI

Utvikling og økt bruk av ny miljøteknologi kan bidra til å løse sentrale miljø- og ressursproblemer i Norge og internasjonalt, og kan skape nye arbeidsplasser i Norge. Regjeringen har en ambisjon om at Norge skal bli en foregangsland innenfor miljøteknologi, og Regjeringen vil legge til rette for utvikling av ny og forbedring av eksisterende miljøteknologi. Det krever en bred innsats som omfatter en kombinasjon av virkemidler for forskning, innovasjon, kommersialisering og markedsintroduksjon, rettet mot hele bredden av norsk næringsliv og hele verdikjeden.

Innspill fra næringslivet tyder på at utfordringene knyttet til utvikling av miljøteknologi er størst i FoU-fasen. Miljøteknologi vil fortsatt prioriteres ved økte bevilgninger til teknologi- og sektornøytrale forskningsvirkemidler, som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) i Norges forskningsråd. I tillegg vil 20 mill. kroner eksplisitt avsettes til miljøteknologiprojekter i BIA i 2009.

Regjeringen etablerer et strategisk råd for miljøteknologi der myndigheter, kunnskapsmiljøer og

næringsliv er representert. Rådet skal gjennom ulike samarbeids- og utviklingstiltak utarbeide, og følge opp, en nasjonal strategi for utvikling, markedsintroduksjon og bruk av norsk miljøteknologi.

INNOVASJON I TJENESTENÆRINGENE

I Norge arbeider de fleste med produksjon av tjenester. Tjenestesektoren (inklusive offentlig sektor) stod for 74 pst. av sysselsettingen i 2007 og nær 56 pst. av verdiskapingen.

Etterspørselen etter tjenester har de siste årene vokst raskere enn etterspørselen etter varer. Utviklingen er ikke spesiell for Norge. Også i mange andre OECD-land har tjenestenæringenes betydning i økonomien økt sammenlignet med industriens og primærnæringenes betydning. Fremskrittene i informasjonsteknologi (IKT) har videre endret både organisering, leveringsmåter og ytelser i internasjonalt næringsliv.

Betydelige deler av tjenesteproduksjonen må utføres lokalt og er skjermet for internasjonal konkurranse. Mer effektiv bruk av kommunikasjonsteknologi har bidratt til at større deler av tjenestesektoren er blitt internasjonalt konkurranseutsatt.

Innovasjon i tjenesteytende næringer synes i økende grad å være nært knyttet til utnyttelse av forretningsmuligheter ved å betjene konsumenter og sluttbrukere i verdikjeden. Dette blir ofte omtalt som markedsdrevet innovasjon, der nettopp samspillet med kundene er viktig i utviklingen av tjenesten. I de senere årene har flere land, deriblant Norge, rettet økt oppmerksomhet mot innovasjon i tjenestesektoren.

Ettersom tjenestenæringene er svært forskjellige, er det vanskelig å se for seg en særskilt innovasjonspolitik for tjenestesektoren som helhet. Politikken og virkemidlene som beskrives i denne meldingen, er relevante for både vareproduserende og tjenesteproduserende virksomheter. En innovasjonspolitik for tjenesteinnovasjoner handler først og fremst om å sørge for at det er en bredde i innovasjonspolitikken som favner hele næringslivet og alle typer innovasjoner. Dette gjelder ikke minst de offentlige virkemidlene som skal bidra til kompetanse- og idégenerering.

Regjeringen vil ta initiativ til mer systematisk kunnskapsutvikling om tjenesteinnovasjoner, med sikte på å utvikle effektive og treffsikre virkemidler.

INNOVASJON I NORDOMRÅDENE

For å gi retning og innhold til Regjeringens satsing i nord, ble Nordområdestrategien lansert 1. desember 2006. To år etter har Regjeringen foretatt en oppdatering av strategiens 22 tiltakspunkter. Formålet med strategien er å få satsinger som berører utviklingen i nord til å trekke i samme retning. Summen av satsingene skal bety et nærings- og innova-

sjonsløft for de nordligste landsdelene og styrke grunnlaget for fremtidsrettet vekst og utvikling.

Regjeringen har fremmet økt satsing på innovasjon og verdiskaping som en sentral del av nordområdestrategien. Satsingen innebærer en styrking av forsknings- og utdanningsinstitusjoner, utbedring av infrastruktur, fokus på miljø, klima og beredskap, og tiltak for å øke verdiskaping og innovasjonsaktivitet.

For å utnytte potensialet i nord vil det fra 2009 bli igangsatt en ytterligere satsing på å styrke forskningsmiljøene. Satsingsforslag skal bidra til å utvikle FoU og næringsliv knyttet til landsdelens fortrinn, med særlig vekt på arktisk teknologi og reiseliv. Næringslivets deltakelse i satsingene kommer gjennom en ekstra innsats til felles fylkesovergrepene satsinger og gjennom økt samarbeid i allerede pågående nasjonale programmer som VRI, Arena, NCE og Industriinkubatorene.

Regjeringens satsinger i nord skal ha et betydelig innovasjonsfokus. Et eksempel på dette er målet om å gjøre marin bioprospektering til et nasjonalt prosjekt, og å gjøre Tromsø verdensledende på området. Regjeringen vil legge frem en nasjonal strategi for marin bioteknologi med hovedvekt på marin bioprospektering.

Det er et mål for Regjeringen at norsk skipsfart og norske maritime næringer skal delta aktivt i økonomisk virksomhet i nordområdene. Et tiltak i denne satsingen er å styrke de maritime kompetansemiljøene. Dette skal bidra til at den norske maritime næringen står rustet til å utnytte muligheter og møte utfordringer knyttet til arktiske olje- og gassressurser, marine ressurser og åpning av nye transportåre for energi og skipsfart i nordområdene.

Regjeringen fremmer Nord-Norge og Svalbard som turistmål, og vektlegger utvikling av et nyskapende reiselivstilbud i nordområdene.

Regjeringen vil videre gjennom MAREANO-programmet kartlegge havbunnen utenfor norskekysten. Satsingen skal fylle kunnskapshull om bunnforhold og biologisk mangfold definert i forvaltningsplanen for Barentshavet. I 2010 skal forvaltningsplanen revideres, og MAREANO skal bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag for petroleumsvirksomhet i nordområdene.

I oppfølgingen av Regjeringens satsing i nord legges det til rette for videreutvikling av grenseoverskridende næringsrettet samarbeid med våre nærmeste naboland. Utveksling av arbeidskraft og kunnskap er viktig for innovasjon og for å skape gjensidige muligheter for vekst og utvikling.

1.10 Merknader frå komiteen

Komiteen ser det som eit offentleg ansvar å legge til rette for næringsutvikling, nyskaping og

innovative næringsmiljø over heile landet. Dei offentlege rammevilkåra må innrettast på ein måte som stimulerer til utvikling og innovasjon, samstundes som dei skal legge til rette for omstilling i næringslivet. Komiteen er samd i at det er enkelte områder som krev særskild merksemd frå det offentlege. Forenkling er eit slikt felt. Det er viktig at arbeidet med å redusere dei administrative kostnadene til verksemdene held fram, slik at desse kan bruke mest mogleg tid på produksjon og innovasjon, og ikkje på papirarbeid for å etterleve offentleg regelverk. Dei mange tiltaka i Regjeringa sin handlingsplan "Tid til nyskaping og produksjon" er svært viktige i så måte, og betyr særskilt mykje for dei mange små og mellomstore verksemdene.

Komiteen har merka seg at Regjeringa vil utarbeide ein strategi for små og mellomstore verksemdar. Det er viktig at Regjeringa har ei brei tilnærming til dette arbeidet, og ein nær dialog med verksemdene. Komiteen er nøgd med at det vil bli henta inspirasjon til dette arbeidet frå EUs "Small Business Act". Eit døme på eit godt tiltak i EU sin plan er prinsippet om at regelverk skal utformast i samsvar med "tenk smått først"-prinsippet, og at det skal vurderast unntak frå regelverket for små og mellomstore verksemdar. Eit anna viktig prinsipp er å gjere det enklare for små og mellomstore verksemdar å få finansiering.

Komiteen har merka seg at det i meldinga også er foreslått ei rekkje tiltak som skal dyrke fram ein kultur for entreprenørskap, mellom anna gjennom å leggje til rette for auka fokus på entreprenørskap i utdanninga.

Verkemiddelapparatet skal ivareta det behovet næringslivet har i dag, samstundes som det skal leggje til rette for nye verksemdar og næringslivet i framtida. Det er derfor viktig å sjå på om det offentlege verkemiddelapparatet tek i vare desse behova på ein god måte. Komiteen har merka seg at både Innovasjon Norge og SIVA skal evaluerast i løpet av 2009. Under den opne høyringa kom det fram ønske om at også Forskingsrådet bør bli evaluert. Komiteen er samd i dette, og ser det som viktig at også dei verkemiddel som Forskingsrådet rår over på dette området er mest mogeleg målretta og oppdaterte. Komiteen har merka seg at Regjeringa varslar at det kan vere aktuelt å sjå på alle dei ulike innovasjonsverkemidlane som blir forvalta av ulike aktørar, under eitt. Komiteen stør dette, og viser til at eit fragmentert og dårleg koordinert innovasjonssystem kan gå ut over prosjekta dersom dei forskjellige aktørane konkurrerer om verkemiddel i staden for å samarbeide og utfylle kvarandre.

Komiteen merka seg at det under den opne høyringa kom framlegg frå SIVA sitt nasjonale innovasjonsnettverk om at dei kan spele ei aktiv rolle i

samband med design, tenester og offentlig sektor, og vil sjå det som naturleg at dette er element som blir vurdert i ein slik heilskapleg evaluering.

Komiteen vil peike på at den varsla evalueringa av SIVA skal baserast på dei avklaringar og føringar Stortinget har gitt i Innst. S. nr. 30 (2004–2005).

Komiteen viser elles til at Regjeringa har varsla at den vil legge fram ei Forskingsmelding, og ser det som naturleg at ein ser nærare på Forskingsrådet si rolle i den samanheng.

Komiteen ser det som viktig at staten nyttar sin kapitalstyrke til å medverke til næringsutvikling og innovasjon, og viser til at det offentlege verkemiddelapparatet hjelper verksemdene med ulike risikoavlastande virkemiddel. Dei 15 såkornfonda som er etablert over heile landet tilfører ansvarleg lånekapital til verksemdene. Det statlege investeringselskapet Argentum Fondsinvesteringer er ein viktig aktør på marknaden for spesialiserte investeringsfond for aktivt eigarskap. Komiteen har merka seg at spesielt små og mellomstore verksemder er spesielt avhengig av investeringar og tilgang til kapital i vekstfasen. Det at Regjeringa no har styrka eigenkapitalen i Argentum betyr at selskapet gjennom fond kan investere i små og mellomstore verksemder i ei tid der det er spesielt stort behov for kapital i marknaden.

Komiteen viser også til den viktige rolla Investinor AS har, med å tilføre verksemdene langsiktig og risikovillig kapital i eigenkapital. Komiteen har merka seg at Investinor AS no skal kunne investere i andre lønnsame prosjekt i andre bransjar og sektorar enn det som tidlegare har vore signalisert, til dømes innan bioteknologi. Komiteen stør dette.

Komiteen viser til at forskingsinstituttet Marintek i Trondheim og Institutt for marin teknikk ved NTNU er blant dei internasjonalt leiande på sitt felt. Ei vidare styrking av forskings- og innovasjonsarbeid innanfor dei maritime næringane byggjer på at desse miljøa har tilgjenge til avanserte laboratorium og utstyr i verdsklasse. Komiteen er kjend med at Marintek og Institutt for marin teknikk ved NTNU saman med næringa har teke initiativ til eit utgreiingsarbeid som gjeld eit nestegenerasjons forskings- og laboratoriumsenter i havrommet. Komiteen viser til at Nærings- og handelsdepartementet har løyvt 8 mill. kroner til eit slikt forprosjekt på vilkår av at industrien òg medverkar finansielt. Komiteen legg vekt på at forskingsmessig infrastruktur – moderne laboratoriumsfasilitetar og relevant vitenskapleg utstyr – må rustast opp og halde internasjonalt høgt nivå. Komiteen meiner at dette ikkje berre gjeld det marintekniske forskings- og utdanningsmiljøet i Trondheim, men forskings- og utdanningssektoren i Noreg meir generelt. Ei markert opprusting av

slik infrastruktur vil kunne stimulere til meir banebrytande grunnforskning. I tillegg vil ei slik satsing gjere det lettare for forskings- og utdanningsmiljøa å respondere betre på aktuelle ynske, oppgåver og satsingar frå både næringsliv og styremakter. Komiteen viser til at både Marintek og Institutt for marin teknikk ved NTNU står fram som lysande døme på nett dette.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, vektlegg at det blir jobba vidare med tiltaka i handlingsplanen for auka entreprenørskap blant kvinner, slik at målet om ein kvinnedel på 40 pst. innan 2013 kan bli ein realitet. Det at satsinga på entreprenørskap blir utvida til fleire aldersgrupper, ser fleirtalet på som svært positivt.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Norges åpne markedsøkonomi med sterk internasjonal konkurranse bidrar til mye innovasjon og utvikling i næringslivet. Disse medlemmer mener Regjeringens politikk med særnorske reguleringer og høye avgifter vanskeliggjør bedriftenes innovasjonsarbeid.

Disse medlemmer mener at lavere skatter og færre offentlige rapporteringskrav vil frigjøre mye ressurser som bedriftene kan bruke på innovasjon og utvikling.

Disse medlemmer mener Regjeringen har vært passiv i spørsmålet om forenkling for næringslivet. Regjeringens handlingsplan ble, ikke uten grunn, omtalt av NHO som "lite ambisjos". Dette er en treffende betegnelse for en plan som under "tiltak" bruker side opp og side ned på å liste opp tiltak som enten er gjennomført de siste årene eller som allerede er besluttet gjennomført. Disse medlemmer viser til at norsk næringsliv i 2006 hadde 57 mrd. kroner i administrative kostnader knyttet til etterlevelse av informasjonskrav i offentlig regelverk, noe som tilsvarer i overkant av 2,6 pst. av brutto nasjonalprodukt (BNP). Det er liten tvil om at utgifter i denne størrelsesorden har stor effekt på bedriftenes rammebetingelser i Norge, og dermed også på arbeidsplasser og verdiskaping.

Disse medlemmer er forundret over at Regjeringen ser ut til å tro at en handlingsplan for entreprenørskap blant kvinner, som i hovedsak inneholdt allerede gjennomførte tiltak eller beskjedne tiltak i form av små tilskudd og justeringer i retningslinjene til virkemiddelapparatet, vil ha en stor effekt på kvinnelig entreprenørskap. Disse medlemmer mener det er et stort potensial for kvinnelig entreprenørskap i Norge, men da må kvinnene slippe

til på alle arenaer, og særlig på typiske kvinnearenaer. Disse medlemmer mener at det å åpne omsorgssektoren for private tilbydere kan bidra til dette.

Disse medlemmer mener Regjeringen i for liten grad har bidratt med konkrete tiltak for å bidra til innovasjon.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i Sverige høsten 2007 satte i gang en utredning om forenkling av den svenske aksjeloven, herunder om man burde redusere kravet til aksjekapital. Utredningen (SOU 2008:49) om minste aksjekapital ble lagt frem i mai 2008, og forslaget går ut på at kravet reduseres fra 100 000 til 50 000 svenske kroner. Senere, i oktober 2008, ba det svenske justisdepartementet om høringsinstansenes syn på å senke kravet til én svensk krone. I Danmark ble et lovutvalg nedsatt for å lage utkast til en modernisert lovgivning om selskapsrett høsten 2006. Utvalget la frem sitt utkast i november 2008. For anpartsselskaper, som tilsvarende det norske aksjeselskapet, foreslår man at det ikke skal være nødvendig med aksjekapital. Videre la Europakommisjonen i juni i år frem den såkalte Small Business Act, der det europeiske private selskapet inngår. Etter forslaget skal aksjekapitalen kunne være én euro.

Disse medlemmer viser til at hovedbegrunnelsene for disse forslagene er at aksjekapitalen ikke utgjør en så god beskyttelse av kreditorene som man trodde tidligere. Felles for forslagene er at de inneholder andre regler om slik beskyttelse. Disse medlemmer mener at disse begrunnelsene, i tillegg til at Norge ikke bør ha mer kompliserte regler enn andre land, tilsier at kravet til aksjekapital utredes også hos oss.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen å gjennomgå norsk aksjelovgivning, særlig med sikte på mulige forenklinger for små aksjeselskaper og herunder vurdere om aksjekapitalkravet i norsk aksjelovgivning bør erstattes med andre former for kreditorbeskyttelse."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener lite privat risikokapital i Norge gjør det nødvendig å videreutvikle offentlig-privat samarbeid rundt fond-i-fond-løsninger som Argentum Fondsinvesteringer er et vellykket eksempel på.

Disse medlemmer vil også vise til det arbeidet som foregår i SIVAs næringshager rundt omkring i landet, som er særdeles viktig i det landsdekkende innovasjonsarbeidet. Disse medlemmer mener det er viktig å styrke tilgangen til kapital for nærings-

hagene i disse tider, fordi de kan bidra på kort og lang sikt til å redusere konsekvensene av finanskrisen i distriktene. Disse næringshagene kan bidra til regionale nyetableringer og mindre prosjekter, som ikke blir fanget opp av de større finansieringsordningene som allerede er etablert gjennom dagens virkemiddelapparatet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker at det etableres et nasjonalt preså Kornfond med et statlig bidrag på 70 pst., som blir administrert av de etablerte næringshagene i Norge, etter nærmere retningslinjer fastsatt av SIVA.

Disse medlemmer foreslår på denne bakgrunn:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2009 å fremme forslag om at det etableres et preså Kornfond for SIVAs næringshager på totalt 300 mill. kroner."

Disse medlemmer mener at Innovasjon Norge bør være et virkemiddelapparat som gir mest mulig innovasjon og kunnskap pr. krone, og ikke et organ for sektorinteresser og fagdepartementer. Når politiske målsettinger og særinteresser overskygger innovasjonspotensialet i næringslivet, så medfører det at innovasjonspolitikken svekkes. Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens rapport nr. (2008–2009), der det fremgår at store deler av Innovasjon Norges midler tildeles prosjekter med liten innovasjonsgrad.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjøre virkemiddelapparatets innovasjonsordninger landsdekkende."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med gjennomgangen av det offentlige virkemiddelapparatet fremme forslag om å gjennomføre sektorovergripende tiltak som sørger for en effektiv innretning av de næringsrettede virkemidlene."

Disse medlemmer mener at Argentum-modellen må videreutvikles gjennom etablering av nye fond som også vil være med på å utløse mer privat risikokapital.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere muligheten for etablering av flere fondsløsninger etter Argentinum-modellen for å bedre tilgangen på risikokapital i det norske markedet."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å opprette nye såkornfond som er landsdekkende og samtidig omgjøre dagens distriktsrettede fond om til landsdekkende fond."

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er lite privat risikokapital i Norge, og viser til at Høyre i sitt alternative budsjett for 2009 foreslo å opprette to nasjonale såkornfond.

Disse medlemmer viser til representantfor-
slag fra Høyre om reduksjon av bedriftenes adminis-
trative kostnader (Dokument nr. 8:7 (2008–2009)).

Disse medlemmer viser til at Høyre i sitt alternative statsbudsjett for 2009 i forhold til Regjeringens opplegg foreslo å øke forskningsinnsatsen med 350 mill. kroner, styrking av kunnskap og høyere utdanning med 675 mill. kroner, styrking av Skattefunn-ordningen med 490 mill. kroner og å opprette 2 nye nasjonale såkornfond. Disse medlemmer viser videre til at Høyre i forbindelse med den såkalte krisepakken blant annet foreslo en ytterligere styrking av Skattefunn-ordningen og en betydelig styrking av basisfinansieringen for universiteter og høyskoler, jf. innstilling fra finanskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2009 med tiltak for arbeid (Innst. S. nr. 139 (2008–2009)).

Komiteens medlem fra Venstre viser til skattereformens mål om et enklere og flatere skattesystem, med tilnærming av skattesatser mellom arbeid og kapital, og færre fradrag. Dette medlem mener antall fradrag generelt bør begrenses. De mest målrettede fradragene vil være store bunn- eller minstefradrag som tar høyde for at det av ulike årsaker finnes utgifter som kan betraktes som utgifter til inntekts ervervelse, og som dermed ikke skal skattlegges. Selvtendig næringsdrivende må dokumentere alle utgifter som går til fradrag på skattbar inntekt. For svært mange dreier dette seg om mange småutgifter som må dokumenteres, med den merbelastning det har i form av tid som går med til denne type unødvendig papirarbeid. Dette medlem vil vise til Venstres forslag i Innst. O. nr. 1 (2008–2009) hvor det ble foreslått å gi selvtendig næringsdrivende mulighet til å velge et bunnfradrag på linje med, og i samme omfang som, vanlige arbeidstakeres rett til bunnfradrag.

1.11 Utdanning og kompetanse

En kompetent arbeidsstyrke, som gis muligheten til å ta kreativiteten i bruk og har evnen til å omsette denne til ny lønnsom virksomhet, er avgjørende for innovasjon og økt verdiskaping. For å møte fremtidens kompetansebehov vil Regjeringen prioritere følgende: økt kvalitet i norsk utdanning på alle nivåer, å legge til rette for et bedre samarbeid mellom utdanning og nærings- og arbeidsliv, bedre utnyttelse av den samlede arbeidsstyrken gjennom å styrke den enkeltes muligheter for kompetanseutvikling og læring i arbeidslivet, og å legge til rette for entreprenørskap gjennom utdanningssystemet.

Som ledd i dette arbeidet har Regjeringen lagt frem en stortingsmelding om lærerrollen og lærerutdanningen (St.meld. nr. 11 (2008–2009)).

Videre vil Regjeringen:

- Gjennomgå omfanget av samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv og vurdere ulike strategier for å styrke dette feltet.
- Legge frem en stortingsmelding om fremtidige kompetansebehov.
- Fremme en kultur for entreprenørskap, blant annet ved å legge frem en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen med særlig vekt på høyere utdanning.

1.11.1 Utdanning som imøtekommer arbeidslivets behov

Det er i land som over tid satser på utdanning, forskning og kommersialisering en kan observere sterkest økonomisk vekst. Mye av forklaringen ligger i selvforsterkende effekter av å ha en høyt utdannet befolkning. Gode grunnleggende ferdigheter øker evnen til å tilegne seg ny kunnskap og kompetanse. Et høyt kunnskaps- og ferdighetsnivå gjør det lettere å utvikle og ta i bruk ny teknologi og bidra til endringer i oppgaver og organisering. Helt avgjørende for verdiskaping og sterk økonomisk vekst er befolkningens evne til å omsette denne teknologien og kunnskapen til ny lønnsom virksomhet. Internasjonale studier viser at satsing på entreprenørskap i utdanningssystemet er svært viktig for at dette oppnås.

Regjeringen varslet i Soria Moria-erklæringen at internasjonale samarbeidsordninger skal styrkes, og at alle studenter som tar høyere eller lavere grad skal få tilbud om å ta deler av undervisningen i utlandet. Regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om internasjonalisering av utdanningen ved årsskiftet 2008/2009, som vil omhandle internasjonalisering i videregående opplæring, fagskoleutdanning og høyere utdanning. Gode språkferdigheter er avgjørende for samhandling på tvers av landegrenser. Derfor har

Regjeringen lagt frem en egen stortingsmelding om språkopplæring.

På lang sikt vil et lands næringsstruktur utvikles i takt med den kompetansen som er tilgjengelig, og verdiskapingsevnen kan svekkes dersom mangel på kompetanse på enkelte fagfelt fører til at lønnsom virksomhet erstattes av mindre lønnsom virksomhet. Det er med andre ord behov for mekanismer som balanserer tilbud og etterspørsel.

Å fokusere på entreprenørskap i opplæringen er med på å gjøre læresituasjonen mer praksisrettet, noe som har vist seg å bidra til økt trivsel, høyere selvtilitt og bedre skolemotivasjon i ungdomsskolen og innenfor videregående opplæring. Dette er forhold som igjen kan virke positivt inn på gjennomføringen. Å vektlegge entreprenørskap i opplæringen vil også bidra til samarbeid mellom arbeidsliv og skole, og slik kunne gi en mer tilpasset opplæringen i forhold til nærings- og arbeidslivets behov.

Alle utdanningsinstitusjoner må vurdere egne studietilbud i lys av faglig profil, søking, ressursgrunnlag og behov i samfunnet. Oppmerksomheten må konsentreres på innhold, læringsutbytte og kvalifikasjoner etter endt utdanning. Den kommende stortingsmeldingen om fremtidige kompetansebehov vil drøfte hvordan det kan utvikles mer systematiske analyser av forholdet mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft.

Regjeringen vil styrke utdannings- og yrkesveiledningen og har allerede iverksatt flere tiltak. Kommunene har fått økte midler til rådgivningstjenesten i skolen, og arbeidet med å dele den sosialpedagogiske rådgivningen og yrkes- og utdanningsrådgivningen er påbegynt. Det blir videre utarbeidet såkalte kompetansekriterier for veilederne i grunnopplæringen. I tillegg skal veiledningstjenestene i høyere utdanning systematisk følges opp av Kunnskapsdepartementet, og de nettbaserte informasjonstjenestene skal videreutvikles.

Det har vært gjennomført forsøk med fylkesvise partnerskap for karriereveiledning. Det tas sikte på å etablere slike partnerskap over hele landet, og Kunnskapsdepartementet har bevilget 10 mill. kroner til dette formålet i 2008. I tillegg vurderer Regjeringen å opprette et nasjonalt ressurscenter for karriereveiledning.

Regjeringen satte våren 2007 ned et offentlig utvalg som fikk i oppdrag å vurdere hva som skal til for å få en attraktiv fag- og yrkesopplæring av høy kvalitet og med et innhold som er tilpasset behovene i samfunnet. Utvalget leverte sin innstilling i oktober 2008. Utvalget foreslår nærmere 80 tiltak for at fremtidens fagarbeidere skal ha den kompetansen arbeidslivet etterspør. Rapporten er sendt på en bred høring til berørte parter. Deretter vil forslagene bli vurdert i den kommende stortingsmeldingen om fremtidige

kompetansebehov, som vil bli lagt frem i løpet av 2009.

1.11.2 Behov for realfaglig kompetanse

Realfaglig kompetanse har utgjort mye av grunnlaget for vår velstandsutvikling. For å delta i den internasjonale teknologiutviklingen er realfaglig og teknologisk kunnskap og kompetanse en nødvendig forutsetning. Både offentlig og privat sektor etterspør realfaglig og teknologisk kompetanse. Etterspørselen forventes ifølge beregninger fra SSB å fortsette å øke.

Til tross for en viss økning i interessen for å studere realfag de siste par årene, har det vært en trend siden 1970-tallet med svak rekruttering til realfaglige utdanninger. Sett i forhold til andre land, er andelen ungdom som velger realfag lav i Norge (figur 6.3 i meldingen).

Norske elevers resultater i internasjonale målinger av kunnskaper i realfag vekker bekymring. På universitets- og høyskolenivå er det en utfordring at mange studenter ikke fullfører realfaglige studier. Årsakene til dette skal nå undersøkes. For å styrke realfagene har Regjeringen utarbeidet strategiplanen "Et felles løft for realfagene". Regjeringen vil vurdere hvordan innsatsen for å styrke realfagene best kan videreføres når strategien utløper etter 2009.

1.11.3 Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv

Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv bidrar til å styrke entreprenørskap og innovasjonsevnen både nasjonalt og regionalt. Høyskolene har en viktig rolle ved å tilby studier som er tilpasset regionenes behov for arbeidskraft. De er også en viktig samarbeidspartner i forsknings- og utviklingsarbeid for både privat og offentlig virksomhet.

Regjeringen vil videreføre arbeidet for å styrke samarbeidet mellom utdanning og arbeidsliv på alle nivå. I St.meld. nr. 7 (2007–2008) Statusrapport for kvalitetsreformen i høyere utdanning, understreker Regjeringen at institusjonene bør utvikle et mer formalisert samarbeid med samfunns- og arbeidsliv, blant annet ved utvikling av nye studietilbud. Regjeringen vil videre arbeide for å utvikle tydeligere rapporteringskrav slik at samarbeidet kan måles og dermed følges opp på en bedre måte. Regjeringen vil vurdere om relevans og samarbeid med samfunns- og arbeidsliv bør inngå som et element i kvalitetssikringssystemet. I evalueringen av finansieringssystemet i 2009 vil det bli vurdert å innføre en egen komponent for samarbeid i finansieringssystemet.

1.11.4 Læring og kompetanseutvikling i arbeidslivet

Mindre ungdomskull gjør at arbeidslivets kompetansebehov ikke kan dekkes gjennom å rekruttere nyutdannede. En økende del av kompetansebehovet må derfor i årene som kommer dekkes gjennom å utvikle kompetansen hos dem som er i arbeidslivet og som er ferdige med sin grunnutdanning.

Regjeringen vil i samarbeid med arbeidslivet legge til rette for at den enkelte har muligheten til å videreutvikle sin kompetanse gjennom hele yrkeskarrieren og bidra til å hindre utstøting fra arbeidslivet. Sammenlignet med arbeidstakere i andre land opplever norske arbeidstakere mye læring i det daglige arbeidet. Moderne arbeidsformer fører til mer læring fordi arbeidet blir mer variert og fordi arbeidstakeren må sette seg inn i stadig nye problemstillinger. Dette fører igjen til behov for kompetanseutvikling.

Flere undersøkelser viser at kontakt med krevende og kompetente kunder er den viktigste forutsetningen for hverdagslæring i bedriftene. Offentlige myndigheter kan til en viss grad påvirke rammebetingelsene for denne læringen ved å stimulere konkurransen ved å være krevende kunder, og ved å understøtte utviklingen av moderne arbeidsformer som tilrettelegger for læring.

Regjeringens mål om å utvikle et mer kunnskapsbasert og omstillingsdyktig næringsliv kan gi særlige utfordringer for arbeidstakere med lav utdanning. Fremskrivninger gjort av SSB viser at etterspørselen etter arbeidstakere med bare obligatorisk utdanning vil synke betydelig i årene fremover. Samtidig som konkurransen om den kompetente arbeidskraften øker, risikerer vi altså at flere støtes ut av arbeidslivet fordi de ikke har tilstrekkelig kompetanse.

Det er en relativt liten andel av universiteters og høyskoleers etter- og videreutdanningstilbud som retter seg mot bedrifter og ansatte i privat sektor. Regjeringen vil i den kommende stortingsmeldingen om fremtidige kompetansebehov vurdere om det er nødvendig med bedre koordinering av bedriftenes etterspørsel på universitets- og høyskolenivå. Regjeringen vil også vurdere om det er behov for insentiver for å utvikle tilpassede tilbud.

1.12 Merknader frå komiteen

Utdanning som er innretta på behova i arbeidslivet

Komiteen er glad for at Regjeringa vil leggje til rette for eit samarbeid mellom utdanning og nærings- og arbeidsliv, leggje til rette for kompetanseutvikling og læring i arbeidslivet, og ønskjer å leggje til rette for entreprenørskap i utdanningssystemet.

For å møte framtida sitt kompetansebehov ser fleirtalet i komiteen, alle unnateke Framstegspartiet, det som viktig at Regjeringa prioriterer auka kvalitet i norsk utdanning på alle nivå og at den prioriterer å vidareutvikle eit offentleg utdanningssystem som held høg kvalitet og som gir alle ein moglegheit for utvikling. Reforma Kunnskapsløftet blir no gjennomført i heile grunnopplæringa. Fleirtalet er også nøgd med at Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om kvalitet i utdanninga og ei stortingsmelding om lærarrolla og lærarutdanninga.

Relevant utdanning for arbeidslivet

Komiteen ser det som avgjerande at fag- og yrkesopplæringa er attraktiv, har høg kvalitet og eit innhald som er tilpassa behova i arbeidslivet. Komiteen viser til at god utdannings- og yrkesrettleiing kan medverke til betre samsvar mellom kompetansen til nyutdanna kandidatar og den kompetansen arbeidslivet spør etter. Komiteen er difor nøgd med at Regjeringa har gjennomført partnerskap for karriererettleiing i alle fylker, og at ho i tillegg vurderer å opprette eit nasjonalt ressurscenter for karriererettleiing.

Komiteen viser til at det er lokale og sentrale utdanningsmyndigheiter, utdanningsinstitusjonane og den enkelte elev og student som gjennom sine utdanningsval påverkar om samfunnet får tilgang til naudsynt kompetanse. Komiteen viser til at det er viktig at elevane og studentane har eit best mogleg grunnlag for sine avgjerdar, og at det inneber god kjennskap til samfunnet og arbeidslivet sine kompetansebehov, kunnskap om kva slags kompetanse den enkelte utdanning gir og kva slags karrieremoglegheiter elevane og studentane har. Komiteen deler derfor Regjeringa si vurdering om at entreprenørskap som ein integrert del av opplæringa kan gje innsikt i og kjennskap til nærings- og arbeidsliv. Komiteen ser i denne samanheng fram til den varsla stortingsmelding om framtidige kompetansebehov.

Arbeidslivet sin tilgang til kompetent arbeidskraft er mellom anna avhengig av at studentar og elevar gjennomfører opplæringa. Med å fokusere på entreprenørskap i opplæringa meiner komiteen at ein er med på å gjere læresituasjonen meir praksisretta, noko som har vist seg å medverke til meir trivsel, høgare sjølvtrivsel og betre skulemotivasjon.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti, viser til at det norske høgare utdanningssystemet, i ei europeisk undersøking, kjem ut som det systemet som gir best grunnlag for ein student si karriere. Derfor har vi eit godt utgangspunkt til å møte utfordringar i utdanningssystemet.

Behov for realfagleg kompetanse

Komiteen viser til at land som over tid satsar på utdanning, forskning og kommersialisering, er dei landa der ei kan observere sterkast økonomisk vekst. Komiteen viser vidare til at internasjonale undersøkingar ofte trekkjer fram at delen med høgare utdanning og delen med høgare utdanning i naturvitenskap og teknologi, er to viktige føresetnadar for innovasjon. Noreg er blant dei OECD-landa som har høgst studietilbøyelegheit blant ungdom og me har mange personar med høgare utdanning. Til tross for at søkjartala til realfagsutdanningar har auka frå 2005 til 2008, er likevel komiteen bekymra for at det er ein relativ låg del av befolkninga som tar realfaglege utdanningar.

Komiteen er derfor tilfreds med at Regjeringa har utarbeidd strategiplanen "Eit felles løft for realfaga", som har som overordna mål å styrkje realfagskompetansen i heile utdanningssystemet, i arbeidslivet og hos allmennheita. Komiteen er vidare glad for at Regjeringa legg til rette for auka rekruttering til arbeidslivet og utdanningar innanfor desse faga, og at rekrutteringa av jenter får særleg merksemd. Komiteen vil streke under at evna til å kommersialisere og omsette realfagskunnskapen til ny lønnsam verksemd og innovasjon er svært viktig.

Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv

Komiteen viser til at god samhandling mellom arbeidslivet og utdanningsinstitusjonane kan medverke til å gjere studietilboda meir relevante, samstundes som det medverkar til å styrkje entreprenørskap og innovasjonsevna.

Komiteen viser til at ordningen med Ungt Entreprenørskap på en god måte gir elever innsikt i muligheter ved bedriftsetablering og næringsvirksomhet som må videreutvikles.

Komiteen er tilfreds med at Kunnskapsløftet inneheld fleire verkemiddel som stimulerer til tettare samarbeid mellom skule og arbeidsliv. Eigne fag i skulen gjer det no mogleg med eit tettare samarbeid med det lokale næringslivet slik at elevane tidleg i utdanninga blir kjende med aktuelle yrker og læreverksemd. Komiteen viser til at det på studieforbereidande program mellom anna er innført eit program i entreprenørskap og bedriftsetablering, mens fag- og yrkesopplæringa er basert på samarbeid mellom arbeidstakarar, arbeidsgjevarar og statlege myndigheter.

For universitet og høgskular er samarbeid med arbeidslivet eit sentralt aspekt ved institusjonane sine samfunnsoppdrag. Komiteen har likevel merka seg at både omfang og intensitet i samarbeidet varierer svært mykje, og at samarbeidet ofte er drive av eldsjeler. Komiteen har vidare merka seg at særleg ved universiteta er samarbeidet i liten grad institusjo-

nalisert. Komiteen er derfor glad for at Regjeringa vil vurdere om relevans og samarbeid med samfunns- og arbeidslivet bør gå inn som eit element i kvalitetsstyrkingssystemet. Komiteen viser til at det ofte blir rapportert at finansierings- og meriteringssystem er ei barriere for samarbeid, og komiteen er difor nøgd med at det i evalueringa av finansieringssystemet i 2009 vil bli vurdert å innføre ein eigen komponent for samarbeid i finansieringssystemet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener også at næringslivet bør benyttes mer i undervisningen i grunnskolen, for å vise den reelle nytten og bruken av skolens basisfag. Disse medlemmer mener dette kan være med på å bidra til en større forståelse av mulighetene som ligger innen innovasjon, og øke gründerånden blant elevene. Disse medlemmer mener man på den måten kan øke interessen for realfagene. Dette kan også være en innfallsport for den varslede satsingen innen den videregående skolen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet vil også vise til sin satsing på utdanning og kompetanseheving i Budsjett-innst. S. I (2008–2009).

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det bør øremerkes midler til TTO'ene for å kvalitetssikre forprosjekter som presenteres overfor investorer og venturefond, og å kunne betale for eksterne tjenester som patentering, markedsundersøkelser etc. Formålet er å bidra til at flere prosjekter blir realisert.

1.13 Forskning og utvikling for økt innovasjon

1.13.1 Status for forskning i Norge

Forskning gir opphav til nye ideer, organisasjonsformer og teknologiske løsninger som kan bidra til økt innovasjon i næringslivet og i offentlig sektor.

For at ny kunnskap skal føre til innovasjon må den tas i bruk i privat eller offentlig sektor. Virksomheters samspill med forskningsmiljøer er viktig.

Regjeringen vil i løpet av 2009 legge frem en stortingsmelding om forskning. Meldingen vil vektlegge kvalitet og rammevilkår for forskningen og drøfte hvordan offentlig forskningsinnsats kan innrettes for å bidra til mer verdiskaping, økt velferd og til å løse regionale, nasjonale og globale utfordringer.

Regjeringen vil stimulere til økt forskning i bedrifter og bidra til utvikling av gode forskningsmiljøer. Regjeringen vil stimulere internasjonalt forskningssamarbeid slik at norske virksomheter får rask og enkel tilgang til forskningsbasert kunnskap, resultater og teknologi utviklet i resten av verden. Regje-

ringen vil videre fremme forskning for innovasjon i offentlig sektor for å sikre en bedre og mer effektiv tjenesteproduksjon.

Dette innebærer blant annet at:

- Regjeringen vil stimulere til økt forskning i virksomhetene ved å styrke næringsrettede virkemidler som for eksempel brukerstyrte programmer og FoU-kontrakter.
- Regjeringen vil videreføre SkatteFUNN-ordningen. Ordningen skal bidra til økte FoU-investeringer gjennom å gi næringslivet fradrag i skatt for kostnader i godkjente FoU-prosjekter.
- Regjeringen vil legge til rette for utvikling av gode forskningsmiljøer ved våre universiteter, høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutter, både gjennom grunnfinansiering, strategiske virkemidler i Norges forskningsråd og investeringer i forskningsinfrastruktur. Det skal legges særlig vekt på å styrke matematikk, naturfag og teknologifagene.
- Regjeringen vil legge til rette for rekruttering av nye forskningskandidater, både for å møte behovet ved forskningsinstitusjonene, men ikke minst for å møte behovet for høykompetent personale i næringsliv og forvaltning. I den forbindelse vil Regjeringen styrke ordningen hvor doktorgradsstudentene får gjennomføre sine studier i samarbeid med næringslivet (nærings-ph.d.).
- Regjeringen vil bidra til å styrke samspeilet mellom næringsliv og forskning. Regjeringen vil etablere regionale forskningsfond for å styrke instituttsektoren, styrke og bedre koordineringen av virkemidlene for kommersialisering av forskningsresultater og bidra til at håndteringen av immaterielle rettigheter ved de offentlige forskningsinstitusjonene blir hensiktsmessig og effektiv.
- Regjeringen vil legge til rette for langsiktig kunnskapsoppbygging gjennom å øke investeringene i forskningsutstyr.
- Regjeringen vil gjennom strategisk innsats på forskning og teknologiutvikling legge til rette for at norske forskningsmiljøer og norsk næringsliv kan bidra til å løse globale klima- og miljøutfordringer.
- Regjeringen vil styrke forskningsbevilgningene til marin bioprospektering og legge til rette for næringsutvikling på området.

I statsbudsjettet for 2009 er de offentlige bevilgninger til forskning og utvikling på om lag 19,7 mrd. kroner, inkludert støtte til næringslivet og institutter sammen med forskning på universiteter og høyskoler. Støtten som gis gjennom Skattefunn-ordningen kommer i tillegg til dette.

Totale FoU-investeringer anslås til 1,65 pst. av BNP for 2007. Nedgangen i forskningsintensiteten som likevel har vært siden 2003, henger blant annet sammen med at næringslivets realinvesteringer i forskning og utvikling ikke fulgte den sterke veksten i nominelt BNP som følge av oljeprisoppgangen etter århundreskiftet.

I OECD-området utgjør de totale forskningsinvesteringene nå om lag 2,25 pst. av total verdiskaping. I rangeringer over forskningsinnsatsen i OECD-landene, rangeres Norge som middels og under OECD-gjennomsnittet i forskningsintensitet. Det samme gjelder i forhold til EU25-landene. Norsk næringsliv skårer imidlertid blant den øverste tredjedelen av OECD-landene på antall forskerårsverk av samlede årsverk. Oversikter fra OECD viser at norske forskerårsverk har en overvekt innenfor samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag sammenliknet med andre land, men er noe svakere innenfor de realfaglige og teknologiske områdene. Dette er konsistent med forskjellen i rangering mellom investeringer og årsverk, fordi realfaglig og teknologisk forskning er mer utstys- og kostnadskrevende enn eksempelvis humanistisk forskning.

EU har som ambisjon å øke den samlede forskningsinnsatsen i EU-området til 3 pst. av BNP. Europakommisjonen har uttalt at målet om 3 pst. forskningsintensitet ikke kan nås innen 2010, men går inn for å opprettholde målet som en målestokk for Europas langsiktige utvikling mot en mer kunnskapsbasert økonomi.

1.13.2 Regjeringens strategi for et mer kunnskapsintensivt næringsliv

Regjeringens ambisjon er å utvikle et mer kunnskapsintensivt næringsliv og Regjeringen vil derfor stimulere til økt forskning i bedrifter og bidra til utvikling av gode forskningsmiljøer.

STIMULERE TIL ØKT FORSKNING I NÆRINGSLIVET

En opptrapping av støtten til BIA-ordningen i Forskningsrådet vil bidra til økte FoU-investeringer i bredden av norsk næringsliv og støtte opp under FoU-innsats på områder der Norge har fortrinn. Derfor foreslår Regjeringen å øke støtten til totalt om lag 330 mill. kroner for BIA i 2009.

Forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge er et virkemiddel for å stimulere til økt samarbeid om innovasjon mellom kunder og leverandører. I 2007 ble det inngått 195 slike forsknings- og utviklingskontrakter. De fleste prosjektene har et internasjonalt perspektiv. Viktige områder for ordningen er IKT, helse, marin sektor og petroleumssektoren. Regjeringen vil styrke satsingen på forsknings- og utviklingskontrakter. I budsjettet for 2009 er bevilgningen til FoU-kontrakter økt med 15 mill. kroner til

265 mill. kroner, og 7 mill. av denne økningen øremerkes helse- og omsorgssektoren.

I tillegg til bransjeavhengige virkemidler, finnes det en rekke tematiske satsinger på områder med særskilte utfordringer og muligheter for å styrke nasjonale fortrinn. Dette gjelder blant annet programmet "Gassmaks" som skal bidra til økt verdiskaping gjennom industriell bruk av naturgass og "Arealre-programmet" som skal gi ny kunnskap som kan bidra til næringsutvikling basert på bærekraftig bruk av norske areal- og naturressurser. "Maroff-programmet" skal bidra til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene, mens "Matprogrammet" har som mål å utvikle konkurransedyktige og innovative næringer innenfor matområdet.

"Marin bioprospektering" er videre et område med potensial for verdiskaping. Regjeringen ønsker å styrke innsatsen på dette området. Det er i statsbudsjettet for 2009 foreslått bevilgninger for å legge til rette for et norsk-svensk forskningssamarbeid med utgangspunkt i kompetansemiljøet i Tromsø.

Regjeringen har en ambisjon om at Norge skal bli en foregangsnaasjon innenfor miljøteknologi. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2009 å øremerke bevilgninger i BIA-ordningen til miljøteknologiprojekter. En videre satsing på miljøteknologi bør baseres på et bredt forankret samarbeid mellom relevante aktører på området. For å legge til rette for et slikt samarbeid etablerer Regjeringen et strategisk råd for miljøteknologi.

Regjeringen følger videre opp klimaforliket og foreslår i statsbudsjettet for 2009 en økt satsing på 300 mill. kroner til forskning og utvikling innenfor fornybare energikilder og karbonfangst og -lagring.

SkatteFUNN er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for godkjente FoU-kostnader. Regjeringen vil videreføre SkatteFUNN-ordningen, og legger ikke opp til endringer i ordningen i statsbudsjettet for 2009.

SAMSPILL MELLOM NÆRINGS- OG FORSKNINGS- OG UTDANNINGSINSTITUSJONER

Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) skal stimulere innovasjon i et nært samarbeid mellom forskningsaktive bedrifter og fremstående forskningsmiljøer. Sentrene bygges opp ved en vertsinstitusjon i samarbeid med en bedriftspartner. Regjeringen startet ordningen med SFI-er i 2007 med 14 sentre. Disse 14 sentrene er bygget rundt sterke forskningsmiljøer på ulike områder. Regjeringen bruker til sammen en milliard kroner til SFI-ordningen de neste åtte årene.

De to største forskningsinstituttene er SINTEF og Institutt for energiteknikk (IFE). Regjeringen vil øke basisbevilgningene til de teknisk-industrielle

instituttene og vil legge på plass et nytt finansierings-system for denne sektoren for å gi instituttene større muligheter til å bygge opp sin langsiktige interne forskningskompetanse.

Det er i statsbudsjettet for 2009 bevilget 6 mrd. kroner til å opprette regionale forskningsfond. Fondene skal styrke forskningsevnen gjennom regional forskning, innovasjon og utvikling. Den årlige avkastningen på om lag 285 mill. kroner vil bli stilt til disposisjon fra 2010. De regionale forskningsfondene er en del av Regjeringens forvaltningsreform og ble først beskrevet i St.meld. nr. 12 (2006–2007) Regionale fortrinn – regional fremtid.

Programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) er en særskilt satsing på regional forskning og innovasjon. Regjeringen vil videreutvikle VRI og se programmet i sammenheng med bruken av regionale forskningsfond.

For å realisere forskningsbaserte innovasjoner ble det fra og med 2003 gjennomført en lovendring i arbeidstakeroppfinnelsesloven. Endringen gav universiteter og høyskoler rett til å få overført rettighetene til næringsmessig utnyttelse av forskningsresultater fra sine ansatte forskere. Universitets- og høyskoleloven ble endret for at forskningsresultater fra institusjonene i større grad blir tatt i bruk i verdiskapende virksomhet.

Lovendringene i 2003 førte til behov for omstilling ved institusjonene. Universitetene har etablert egne teknologioverføringskontorer (TTO-er) og det har generelt blitt større oppmerksomhet om håndtering av immaterielle rettigheter ved den enkelte institusjon. Forskningsinstitusjonene har et særskilt ansvar for å utvikle en policy for hvordan de skal håndtere immaterielle rettigheter i tråd med intensjonene i lovendringene.

FORNY-programmet i Norges forskningsråd er det viktigste offentlige virkemiddelet for å fremme kommersialisering av forskningsresultater. FORNY-programmet skal evalueres i 2009, og Regjeringen har i den forbindelse bedt Forskningsrådet vurdere antall kommersialiseringsaktører med tanke på samarbeid, arbeidsdeling, spesialisering og sammenslåing.

LANGSIKTIG KUNNSKAPSOPPBYGGING

Ordningen med nærings-ph.d. er i statsbudsjettet for 2009 styrket med 20 mill. kroner. Regjeringen har stor tro på ordningen, og vil gjennomgå kriteriene for tildeling av midler i ordningen slik at både faglige og næringsmessige behov blir ivaretatt.

Mangel på oppdatert vitenskaplig utstyr og forskingsinfrastruktur hindrer optimal bruk av de menneskelige ressursene i norsk forskning. Det nye finansieringssystemet for instituttene er ikke utarbeidet for å fange opp utfordringene på utstyrssiden. Det

er derfor i statsbudjettet for 2009 besluttet å øremerke avkastningen av 4 mrd. kroner i økt kapital til Fondet for forskning og nyskaping, til forskningsinfrastruktur. Dette vil gi en årlig bevilgning til forskningsinfrastruktur på 190 mill. kroner. En slik finansieringsmekanisme gir langsiktige og stabile budsjettrammer som er avgjørende for god planlegging av investeringene fremover, både i forskningsinstitusjonene og i Norges forskningsråd.

Forskningsrådets "Store programmer" er et sentralt virkemiddel for å realisere satsingene på nasjonalt prioriterte tematiske områder og teknologiområder. Erfaringen viser at den langsiktige kunnskapsutviklingen som skjer i de store programmene på sikt bidrar sterkt til det høyteknologiske næringslivets langsiktige utvikling.

Teknologirådet er et uavhengig offentlig organ for teknologivurdering. Rådet ble opprettet i april 1999. Regjeringen er opptatt av en god samfunnsmessig dialog om teknologiens muligheter og konsekvenser. Bevilgningen til Teknologirådet er derfor styrket i budsjettet for 2009.

BEDRE TILGANG TIL INTERNASJONALT FORSKNINGSSAMARBEID

Det største enkelttiltaket for å bedre tilgangen til internasjonal forskning, er deltakelsen i EUs rammeprogrammer. Norge ble formelt sett deltaker i programmet etter en beslutning i EØS-komiteen i juni 2007. Det 7. rammeprogrammet er det største til nå, og har en varighet på syv år (2007–2013). Totalbudsjettet for rammeprogrammet er på 400 mrd. kroner. Norges andel av budsjettet er ca. 9 mrd. kroner.

Med deltakelse i rammeprogrammet ligger forholdene til rette for styrket internasjonalisering av norsk forskning og innovasjon. Programmet inneholder FoU-områder som også er prioritert i norsk forsknings- og innovasjonspolitik. For Norge er det viktig å utvikle synergi og samspill mellom satsingene i rammeprogrammet og relevante nasjonale FoU- og innovasjonsaktiviteter.

I tilknytning til rammeprogrammet styrker EU innsatsen for næringsrelevant forskning, blant annet gjennom såkalte europeiske teknologiplattformer. Disse skal utvikle langsiktige, strategiske forskningsagendaer for en bransje og/eller en teknologi, og de blir ledet av europeisk næringsliv.

EU har videre besluttet å iverksette fem såkalte felles teknologiinitiativer (FTI) innenfor IKT (to stykker), helse, hydrogen og luftfart. Norge tar sikte på å delta i de fem vedtatte initiativene, og er allerede medlem i to IKT-relaterte initiativer kalt ARTEMIS og ENIAC.

Stortinget har også besluttet at Norge skal delta i Det europeiske institutt for innovasjon og teknologi

(EIT). Dette er et nettverksamarbeid som skal styrke innovasjonskapasiteten i Europa og som omfatter både forskning, utdanning og innovasjon.

Regjeringen legger vekt på god utnyttelse av mulighetene for europeisk samarbeid om næringsrettet forskning og teknologi, og vil be Forskningsrådet i samarbeid med Innovasjon Norge om å kartlegge norsk deltakelse i de europeiske teknologiplattformene. Videre bør muligheter for strategisk bruk av europeiske teknologiplattformer og felles teknologiiinitiativer (FTI) til støtte for nasjonale FoU- og innovasjonssatsinger vurderes. Næringslivet skal også stimuleres til å ta aktiv del i innovasjons- og utdanningsaktivitetene i EIT.

Regjeringen vil styrke det bilaterale forsknings-samarbeidet og særlig vurdere behovet for styrket finansiering av samarbeid med tradisjonelt sterke og nye fremvoksende forskningsnasjoner som USA, Japan, Russland og Kina.

Bruk av Innovasjon Norges internasjonale apparat blir en viktig oppgave i oppfølgingen av det voksende bilaterale forsknings-samarbeidet. Det skal legges vekt på samarbeidet mellom Innovasjon Norge og Norges forskningsråd blant annet om felles stillinger ved viktige bilaterale utenriksstasjoner utenfor Europa.

1.13.3 FoU for innovasjon i offentlig sektor

Regjeringen vil vurdere økt bruk av brukerstyrt forskning og pilotprosjekter med forskermedvirkning i offentlige virksomheter.

Formålet med det tverrfaglige forskningsprogrammet "Forskning for innovasjon og fornying i offentlig sektor (FIFOS)" var å bidra til en kvalitetsorientert og mer effektiv offentlig sektor ved å bringe frem grunnleggende, nyskapende og anvendbare resultater. De siste prosjektene i programmet avsluttes i 2008. Erfaringene fra de eksisterende programmene må benyttes til å gjøre nye programmer mest mulig brukerrelevante. Regjeringen er opptatt av at forskningen for innovasjon og fornying i offentlig sektor videreføres og at kunnskapsbasen for dette utvikles.

På grunn av den demografiske utviklingen vil den brede velferdspolitikken, der helse, omsorg og trygd utgjør hoveddelen, vokse i omfang. Forskning spiller en avgjørende rolle for å utvikle nye, innovative løsninger for tjenesteytingen i disse sektorene. Innenfor utdanningsområdet har kvalitet stått i sentrum for de fleste reformer og stortingsmeldinger de siste årene. Forskning på dette feltet kan bidra til kvalitetsutvikling gjennom styrking av kunnskapsgrunnlaget for politikkutforming og praksis. I denne meldingen beskrives disse to sentrale områdene nærmere.

1.14 Merknader frå komiteen

Forskning og utvikling for økt innovasjon

For å styrke norsk næringsliv og legge grunnlag for næringsutvikling og nye verksemder, ser komiteen det som svært viktig at både næringslivet og offentleg sektor prioriterer forskning og utvikling. Både næringslivet og offentleg sektor treng ny kunnskap. Komiteen vil derfor prioritere tiltak som stimulerer til auka FoU i næringslivet, mellom anna gjennom det offentlege verkemiddelapparatet. Ei styrking av næringsretta verkemiddel som brukarstyrte forskingsprogram er viktig i så måte. Brukarstyrt innovasjonsarena (BIA) har som mål å stimulere til forskingsbasert innovasjon i næringslivet, til dømes på områder som bioteknologi, IKT og miljøteknologi, og er eit verkemiddel som komiteen ser på som svært viktig.

OFU/IFU-kontrakter er viktige verkemiddel som støtter innovative prosjekt mellom kundar og leverandørar over heile landet. Skattefunn-ordninga er eit godt og populært verkemiddel som medverkar til auka forskingsinnsats i næringslivet, og komiteen er derfor nøgd med at Regjeringa slår fast at ordninga skal vidareførast.

Komiteen har merka seg at ordninga med nærings-ph.d. byggjer opp næringslivet si langsiktige forskingsevne og styrkjer samarbeidet mellom næringslivet og academia. Komiteen ser dette som eit svært godt verkemiddel, og syner til at eit styrka samspel mellom næringsliv og forskning er naudsynt mellom anna for å medverke til ei meir berekraftig utvikling, noko som er viktig for å følgje opp klimaforliket frå Stortinget.

Komiteen har merka seg at 99 pst. av forskinga i verda skjer i utlandet, og at størstedelen av nye produkt og prosessar har eit internasjonalt opphav. Det er difor viktig at me frå norsk side deltar aktivt på internasjonale arenaer for kunnskap, utdanning og forskning.

Komiteen er opptatt av at staten gjennom det offentlege verkemiddelapparatet bidrar til at forskingsresultat frå norske forskingsmiljø kan føre til næringsverksemd her i landet. Nye verkemiddel som kan føre til dette bør vurderast, eventuelt ei ytterlegare styrking av dei verkemiddel som finst, slik at forskinga kan føre til auka verdiskaping og nye arbeidsplassar.

Komiteen deler Regjeringa sitt syn i at forskning er viktig for å vidareutvikle gode og effektive offentlege tenester og sikre at offentleg sektor gjer seg nytte av sine egne, men òg andre sine erfaringar, spesielt brukarane sine. Komiteen har merka seg at Regjeringa vil vurdere auka bruk av brukarstyrt forskning og pilotprosjekt med forskarmedverking i offentlege verksemder, og støtter dette.

Komiteen er opptatt av det verdiskapingspotensialet som ligg innan innovasjon og produktutvikling i helse- og omsorgssektoren, og er tilfreds med at meldinga set eit spesielt fokus på dette. Komiteen har merka seg at det norske selskapet Photocure, som er omtala i meldinga, vart stifta i 1993 av Radiumhospitalet for å vidareføre forskning som var utvikla ved sjukehuset. Photocure har elles nytta ulike offentlege ordningar som mellom anna offentlege forskings- og utviklingskontraktar til å bygge opp selskapet. Dette er i dag ei verksemd som konkurrerer på den internasjonale marknaden.

Komiteen ser det som viktig at det blir lagt til rette for denne type knoppskyting, og at det offentlege verkemiddelapparatet kan medverke til det. Komiteen er kjent med at finansieringsordningane for kommersialisering oppfattast som mangelfulle, og at det blir etterlyst betre ordningar for å kunne føre produkt frå medisinsk forskning og ut på marknaden. Komiteen har merka seg at Regjeringa i meldinga varslar at ho vil undersøke om eksisterande verkemiddel er egna til å kommersialisere varer og tenester som har utspring i helse- og omsorgssektoren, og imøteser ein slik gjennomgang.

Komiteen har merka seg at Regjeringa vil legge fram ei forskingsmelding våren 2009. Komiteen ser det som naturleg at ein i den samanheng ser nærare på om dei verkemiddel Forskringsrådet rår over, er målretta og oppdaterte.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det høye skatte- og avgiftsnivået i Norge gir bedrifter begrensede muligheter for å kunne investere i nødvendig forskning og utvikling. Disse medlemmer mener skatte- og avgiftsnivået generelt må reduseres, noe som vil utløse mer forskning og utvikling. Disse medlemmer mener at satsing på offentlige forskningsprogrammer er viktig, men kan ikke kompensere for den næringsrettede forskningen i privat sektor. Disse medlemmer mener at ordninger som skal bidra til økte FoU-investeringer som Skattefunn-ordningen må videreutvikles med bedre fradragsmuligheter.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i de historisk gode tidene vi har opplevd i Norge de siste årene, har unnlatt å investere for framtiden. Den forrige regjeringen måtte forholde seg til betydelig mindre økonomiske rammer, men den klarte likevel å satse på forskning og høyere utdanning. Handlingsrommet til å drive kvalitetsutvikling, internasjonalisering og institusjonssamarbeid har under dagens regjering blitt sterkt redusert.

Disse medlemmer vil påpeke at kunnskap er det viktigste Norge kan satse på i tiden som kommer,

og at en slik satsing innebærer en sikring av fremtidig verdiskaping, velferd, demokrati og dannelses. For disse medlemmer er det et mål at Norge skal være en førsteklasses kunnskapsnasjon. Dette forutsetter at man sikrer gode og stabile rammebetingelser for grunnopplæring, høyere utdanning og forskning. Disse medlemmer vil særlig understreke betydningen av at man prioriterer forskning og høyere utdanning. Dette innebærer blant annet at norske forskningsmiljøer må settes i stand til å møte internasjonal konkurranse og holde et høyt internasjonalt nivå. Forskning og utdanning er sektorovergripende og av stor samfunnsmessig betydning, og må prioriteres deretter. For disse medlemmer er det å satse på forskning og høyere utdanning å investere i framtida – på vei inn i kunnskaps- og lavutslippssamfunnet – også i økonomiske nedgangstider. De senere års økonomiske oppgangstider har muliggjort en forsterket satsing på kunnskap og FoU. Disse medlemmer konstaterer at så ikke har skjedd. Disse medlemmer viser til at de nåværende regjeringspartiene – som både i opposisjon, valgkamper og gjennom Soria Moria-erklæringen har erklært at de vil satse på kunnskap – så langt har presentert tre budsjetter som samlet sett i svært liten grad følger opp ambisjonsnivået som det er bred politisk enighet om, jf. bl.a. behandlingen av St.meld. nr. 20 (2004–2005). Etter disse medlemmers syn har Regjeringen stått for en svært defensiv og lite framtidsrettet politikk, og konsekvensen kan blant annet bli mindre nyskaping og en lavere evne til å finansiere fremtidig velferd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil også vise til sin satsing på FoU i Budsjett-innst. S. I (2008–2009), og i Fremskrittspartiets alternative tiltakspakke.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre i sine alternative budsjetter har satset på forskning og utvikling i betydelig større grad enn Regjeringen, og at Høyre ved hvert eneste budsjett i inneværende periode har bevilget mer til sektoren enn Regjeringen. Disse medlemmer er sterkt bekymret over Regjeringens manglende evne til å satse på forskning og utvikling i praksis. Høyre har tidligere fremhevet overfor statsråden at for eksempel Oslo Cancer Cluster har uttrykt bekymring for at store deler av miljøet nå er truet, fordi det er akutt mangel på risikovillig kapital og at nær halvparten av bedriftene i klusteret vil gå tomme for kapital innen kort tid. Disse medlemmer kan ikke se at innovasjonsmeldingen svarer på disse utfordringene.

1.15 Fornyning i offentlig sektor gir bedre tjenester

I 2006 var 723 000 personer ansatt i offentlig sektor. Sektoren utgjør en betydelig del av norsk økonomi, med ca. 30 pst. av landets sysselsatte og et innkjøpsvolum på om lag 249 mrd. kroner når vi ser bort fra olje- og gass-virksomheten.

Regjeringen ønsker en bærekraftig og effektiv offentlig sektor preget av kvalitet og tilgjengelighet, og som er i stand til å endre seg i takt med endrede behov. Fornyning av offentlig sektor må skje ved innovasjon, det vil si ved at man jobber smartere, og ikke bare ved at de store oppgavene tilføres mer ressurser og mer arbeidskraft. Dette gjelder ikke minst i helse- og omsorgssektoren. En god, innovativ offentlig forvaltning sikrer også stabile og forutsigbare rammevilkår for næringslivet.

Regjeringen vil derfor legge til grunn følgende prinsipper og tiltak for å fornye offentlig sektor:

- Gjennomgå insentiver for fornying i offentlig sektor generelt, og helse- og omsorgssektoren spesielt, og om nødvendig foreslå tiltak for å forbedre disse.
- Legge til rette for økt verdiskaping basert på gode løsninger i offentlig sektor.
- Involvere innbyggerne enda mer i utvikling, gjennomføring og evaluering av offentlige tjenester.
- Satse særskilt på innovasjon i helse- og omsorgstjenesten.
- Videreføre styrkingen av kommunesektoren som tjenesteyter.
- Styrke det offentlige som krevende kunde ved å gjøre det enklere å ta i bruk forsknings- og utviklingskontrakter og øke kompetansen hos offentlige innkjøpere.
- Gjøre tjenestemottakernes samhandling med det offentlige enklest mulig og oppmuntre til fornying i samfunnet generelt ved at det offentlige tar i bruk innovative løsninger, blant annet elektronisk signatur og nye tjenester i Altinn.

1.15.1 Drivkrefter for innovasjon i offentlig sektor

En drivkraft for innovasjon i offentlig sektor er ønsket om utvikling av nye, bedre og mer effektive tjenester. Regjeringen tar sikte på å videreføre deltakelse i EU-programmer og nettverk som har til formål å fornye offentlig sektor.

Bruk av ansattes kunnskap har bidratt til at Norge har velutviklede offentlige tjenester og er en forutsetning for ytterligere innovasjon i offentlig sektor. Flere tiltak for å stimulere til innovasjon i offentlige virksomheter kan være aktuelle. Premiering av nye løsninger kan stimulere til innovasjon. Å legge til rette for bruk av effektiviseringsgevinster til videre-

utvikling og brukerrorettning av tjenestene kan være et annet virkemiddel. Regjeringen vil i 2009 ta initiativ til en gjennomgang av insentiver og hindringer for fornying i offentlig sektor generelt og i helse- og omsorgssektoren spesielt.

Fra og med 2001 har alle kommuner og fylkeskommuner innrapportert styringsinformasjon til KOSTRA (kommune-stat-rapportering) som publiseres av Statistisk sentralbyrå. For statlig sektor lanserte Regjeringen i oktober 2007 StatRes som drives av Statistisk sentralbyrå. Regjeringen vil videreutvikle StatRes og KOSTRA. I tillegg skal det arbeides videre med å forbedre sektorvise rapporteringssystemer, blant annet for de regionale helseforetakene.

Regjeringen vil gjennomføre nasjonale innbyggerundersøkelser for de fleste offentlige tjenester, og resultatene skal være tilgjengelige for alle. Disse undersøkelsene er et tillegg til kommunenes egne tilfredshetsundersøkelser på virksomhetsnivå og publisering av resultater på KS sin nettportal bedrekommune.no. Regjeringen vil videre utarbeide en veileder i brukerrorettning og brukermedvirkning.

Målet med St.meld. nr. 17 (2006–2007) Eit informasjonssamfunn for alle, er at offentlig sektor skal tilby helhetlige og gode elektroniske selvbetjeningsløsninger på områder hvor dette er hensiktsmessig. Disse løsningene skal samles i en individuelt tilpasset internettportal – Minside på www.norge.no. Gjennom Minside har alle innbyggere fått en skreddersydd side. Det er et mål at alle skal finne frem til tjenestene de trenger uten å måtte ha forkunnskaper om hvilken offentlig etat som har ansvaret for tjenesten. Portalen ble lansert i desember 2006 og har nå 330 000 brukere.

Regjeringen vil arbeide for å fjerne hindringer for innovasjon i offentlig sektor, uansett om de er av organisatorisk, lovmessig eller teknisk art – såfremt det ikke går på bekostning av andre samfunnshensyn. Regjeringen har i den forbindelse vedtatt en overordnet politikk for bruk av åpne IKT-standarder og opprettet et standardiseringsråd med forslag til en referanse katalog over IKT-standarder til bruk i offentlig sektor. Dette arbeidet skal videreføres. Opprettelsen av Direktoratet for forvaltning og IKT 1. januar 2008 har til hensikt å legge til rette for at offentlige virksomheter kan arbeide brukerrottet og på tvers av organisasjonsgrenser.

Regjeringen ønsker videre bedre elektronisk samhandling i kommunene, og mellom kommunal sektor og staten. Det er viktig å legge til rette for deling av offentlige IKT-tjenester. Bruk av fri programvare i offentlige løsninger er et virkemiddel som kan bidra til større grad av innovasjon ved at alle interessenter vil kunne bidra til å videreutvikle løsningene.

Regjeringen bruker store ressurser på å utvikle innovative tjenester. Altinn er et eksempel på en norskutviklet offentlig tjeneste som nyter stor internasjonal respekt og interesse. Regjeringen vil gjennomgå ordningene for å eksportere gode løsninger utviklet i offentlig sektor og kartlegge eventuelle hindringer. Kommersialisering av produkter og tjenester med utspring i helse- og omsorgssektoren er omtalt særskilt i meldingen.

1.15.2 Helse- og omsorgssektoren skal prioriteres

Regjeringens hovedstrategi for å møte fremtidens omsorgsutfordringer er å utnytte de nærmeste årene med små demografiske endringer til en gradvis utbygging av tjenestetilbudet, og til å forberede den raske veksten i omsorgsbehov som er ventet. I statsbudsjettet for 2009 er det en øremerket satsing på forsknings- og utviklingskontrakter til virksomheter i omsorgssektoren, for å bidra til at ressursene i sektoren gir mest mulig omsorg per krone. Det er nødvendig med langsiktighet for å fornye omsorgssektoren. Regjeringen vil derfor supplere løpende politikkutforming med å nedsette et offentlig utvalg med mandat å utrede innovasjon i denne sektoren.

Regjeringens mål om økt innovasjon i helsesektoren er forankret i flere strategier og planer. Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet lanserte i 2007 en femårig satsing på behovsdrivet innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren. Strategien legger særlig vekt på utvikling av nye og innovative løsninger innenfor områdene IKT og medisin-teknisk utstyr i spesialisthelsetjenesten. Satsingen skal gjennomføres i samarbeid mellom de regionale helseforetakene og virkemiddelapparatet. Det ble i 2008 inngått en samarbeidsavtale mellom de regionale helseforetakene, Innovasjon Norge, Innomed og Norges forskningsråd om oppfølging av satsingen. De regionale helseforetakene har utviklet en felles handlingsplan for å konkretisere oppfølging av oppdraget.

Endringer i helse- og omsorgssektoren tar lang tid. Regjeringen vil derfor forlenge satsing på behovsdrivet innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren til 10 år og utvide den til også å omfatte forskningsbasert innovasjon. Det forutsettes en positiv halvveis-evaluering.

1.15.3 Offentlig sektor skal gå foran som krevende kunde

Regjeringen ønsker å fremme innovasjon gjennom offentlige anskaffelser. Regjeringen viser i den forbindelse til pågående arbeid for leverandørutvikling og tiltak for kompetanseutvikling på kjøpersiden. Forsknings- og utviklingskontakter har vist seg å være et godt egnet virkemiddel for å fremme innovasjon knyttet til anskaffelsesprosesser. Regjeringen

har styrket dette virkemiddelet. Regjeringen vil i videre dialog med næringslivet vurdere hvordan offentlige anskaffelsesprosesser i sterkere grad kan fremme innovasjon.

Offentlige innkjøpere skal bli bedre i stand til å foreta samfunnstjenlige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede innkjøp. Foruten kunnskap om regelverket bør kompetansehevingen omfatte hvordan innkjøperne kan legge til rette for innovative løsninger, bærekraftige anskaffelser og leverandørutvikling. Direktoratet for forvaltning og IKT har allerede fått som en av sine hovedoppgaver å legge til rette for utvikling av innkjøpsnettverk i offentlig sektor og i erfarings- og kompetanseoverføring mellom disse. Dette er en generell satsing på kompetanseheving i forhold til offentlige anskaffelser. Det kan på sikt også bli aktuelt for direktoratet å se på kompetansetiltak rettet spesifikt mot opplæring i innovative innkjøp. Det vil også kunne være relevant å se kompetansearbeidet i sammenheng med en eventuell satsing på leverandørutvikling.

1.15.4 Offentlige løsninger kan spore til innovasjon ellers i samfunnet

Når andre samfunnshensyn tillater det, ønsker Regjeringen at det offentliges valg av løsninger skal virke innovasjonsfremmende for samfunnet sett under ett. Eksempelvis skal e-handel og elektronisk faktura være hovedregelen ved salg til det offentlige. Myndighetenes valg av standarder kan også være innovasjonsdrivende. Ved å gjøre visse godkjente standarder obligatoriske kan myndighetene legge til rette for produktutvikling.

De positive erfaringene med samordnet pålogging til flere nettjenester i nettportalene Altinn og Minside, samt effektiviseringsbehov i helsesektoren, tilsier at det er ønskelig å innføre felles elektronisk ID (eID) og e-signatur som kan benyttes av flere offentlige virksomheter. Dette behovet er også drevet av ønsket om forenkling fra brukere av tjenestene.

Regjeringen har i 2008 besluttet å opprette en offentlig infrastruktur – et samtrafikknavn – for eID. Det skal også distribueres en felles offentlig eID-løsning til innbyggere. Regjeringen vil i tillegg legge frem en lovproposisjon om et nasjonalt ID-kort i Norge. Det nasjonale ID-kortet vil være et tilbud til alle innbyggere og det vil inneholde en offentlig utstedt eID med høyt sikkerhetsnivå. Kortet vil kunne brukes som et supplement til tilsvarende markeds løsninger og det vil bidra at alle innbyggere enkelt kan få tilgang til alle relevante tjenester som krever høyt sikkerhetsnivå.

Felles infrastruktur for eID er en utløsende faktor for Internett-drevet tjenesteutvikling med stort innovasjonspotensial, både i offentlig og i privat sektor.

Det produseres en økende mengde offentlige data med stadig høyere kvalitet og økt verdi for samfunnet. Slike data kan gi grunnlag for innovasjon i næringslivet. For å sikre enklere tilgang til slike data har EU vedtatt et direktiv om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor. Direktivet er gjennomført i norsk rett i den nye offentlighetsloven. I enkelte utvalgte sektorer vil Regjeringen utrede innovasjonspotensialet i å tilgjengeliggjøre offentlige data. Regjeringen vil videre legge frem en egen stortingsmelding om digital tilgjengeliggjøring av den delen av kulturarven som er bevart i arkiv-, bibliotek- og museumssektoren.

1.16 Merknader frå komiteen

Fornyng i offentleg sektor

Komiteen er svært opptatt av innovasjon i offentlig sektor, og er nøgd med at det blir lagt stor vekt på dette i stortingsmeldinga. Ein sterk og effektiv offentlig sektor som har evne til å fornye seg i takt med endra behov, er viktig for å sikre gode varer og tenester. Spesielt innan helse- og omsorgssektoren er det viktig å finne måtar å løyse dei store oppgåvene på. Stilt overfor ein forventet mangel på arbeidskraft og høgare kvalitetskrav frå brukarane, må me gjere ting på nye og betre måtar.

Komiteen viser til at ei viktig drivkraft for innovasjon i offentlig sektor er eit ønske om utvikling av nye, betre og meir effektive tenester. Dei tilsette i offentlig sektor er ei viktig kjelde til innovasjon, og etter komiteen sitt syn må ein satse på kompetanseutvikling og ein god innovasjonskultur i offentlig sektor. Komiteen har merka seg at Regjeringa i samarbeid med partane i arbeidslivet vil sjå nærare på vilkåra for medarbeidardreven innovasjon, og vurdere behovet for nye tiltak i denne samanheng.

Komiteen syner til at FoU-kontraktar er eit viktig verkemiddel for å stimulere til innovasjon og nyskaping i næringslivet, og etter komiteen sitt syn er OFU- og IFU-kontraktar gode verkemiddel som må vidareførast også i framtida.

Komiteen vil peike på at helseføretaka i dag har problem med å finansiere sin del av OFU-kontraktane og meiner det er positivt at Regjeringa frå 2008 opna for at også kundeparten kan ta imot støtte så lenge dette er avgjerande for prosjektet.

Komiteen er kjend med at offentlig sektor er ein sentral aktør på marknaden, og at innovasjon innan offentlege innkjøp er av stor verdi. Det er viktig å styrke kompetansen om korleis offentlege innkjøp kan føre til meir innovasjon, og om korleis det offentlege kan leggje til rette for dette i høve til næringslivet. Komiteen har merka seg at Regjeringa vil stimulere til auka kompetanse om innkjøp i det offentlege. Det er i denne samanhengen viktig

med fokus på utvikling av leverandører og god dialog mellom offentlig sektor og verksemdene.

Komiteen merka seg at det under høringa kom opp at innkjøpsreglane blir oppfatta som lite fleksible og at dei i liten grad stimulerer til innovasjon. Mange er redde for bryte krava i innkjøpsregelverket, og oppfattar handlingsromet som lite i høve til å leggje vekt på nye og meir ukjende element, noko som kan vere naudsynt for å stimulere til innovasjon. Komiteen er opptatt av at offentlege innkjøp skal bidra til innovasjon, og viser til at dette òg vil være eit tema i arbeidet med stortingsmeldinga om offentlege innkjøp, som vil bli lagt fram for Stortinget denne våren.

Komiteen er opptatt av at kommunane tar si rolle som innkjøpar på alvor, og at dei er seg si rolle bevisst med å stimulere til næringsutvikling og nyskaping. Komiteen har merka seg at Regjeringa vil satse på tiltak som styrker kommunane sin kompetanse innanfor næringsutvikling og stimulerer til utveksling av erfaringar og til nettverksbygging.

Det bør etter komiteen sitt syn stimulerast til auka fokus på grøne innkjøp i offentlig sektor, og at det offentlege gjennom bruk av miljøkrav stimulerar til meir innovasjon på miljøområdet, såkalla grøne innovasjonar. På denne måten kan det offentlege vere i front som ein krevjande kunde, også på miljøområdet. Etter komiteen sitt syn vil dette føre til at me får eit meir framtidretta og konkurransedyktig næringsliv.

Komiteen merka seg at det under høringa kom fram at det kan vere vanskeleg å finne fram til gode døme og innovative løysningar som andre har tatt i bruk. Komiteen meiner det bør bli tatt initiativ til å etablere eit sentralt miljø som har kunnskap om og oversikt over dette.

Komiteen viser til at ein berekraftig utvikling med særskilt vekt på reduksjon av energiforbruk og klimautslepp står i fokus både i Noreg og i verda elles. IKT-baserte teknologiar, som buildingSmart (boks 8.13 side 136 i meldinga) gir meir effektive bygningsprosessar, og kan vere eit bidrag for å omforme bygningsmengda i ein heilt naudsynt miljøvennleg og berekraftig retning med monaleg mindre energiforbruk og klimautslepp. Komiteen meiner at dette kan forandre og omskape byggenæringa til ein innovativ, konkurranskraftig og miljøvennleg bransje.

Komiteen har merka seg at Noregs kompetanse på dette område (buildingSmart) vil kunne ha betydeleg kommersielt potensiale internasjonalt. Komiteen meiner Regjeringa bør vurdere å etablere ein større pilot innan offentlig sektor for å ta i bruk integrerte IKT-baserte løysingar for energiefektive og miljøutfordrande prosjekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener noe av det viktigste offentlige myndigheter kan gjøre overfor næringslivet og gründere, er å legge til rette for at næringsutvikling kan finne sted. Disse medlemmer mener derfor det er viktig at kommunene får beholde deler av selskapsskatten lokalt fordi lokal selskapsskatt vil stimulere kommunene til å føre en positiv og fremtidsrettet næringspolitikk. Disse medlemmer viser til at dette standpunktet ble støttet av både Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Kommunenes Sentralforbund (KS) i høringen i forbindelse med nytt inntektssystem.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener at en forutsetning for en effektiv og endringsvillig offentlig sektor er at det gis muligheter for en rettferdig konkurranse også når det gjelder produksjon av velferdstjenester. Disse medlemmer mener at fungerende konkurranse er en viktig forutsetning for å stimulere til innovasjon og nye løsninger. Derfor mener disse medlemmer at konkurranse mellom offentlige og private markedsaktører også må gjennomføres for velferdstjenester for å sikre tjenestemottaker det beste og mest tilpassede tilbudet.

Disse medlemmer mener Regjeringens konkurransepolitikk innenfor velferdssektoren motvirker bedriftsetableringer og setter allerede etablerte bedrifter og arbeidsplasser i fare. Fravær av konkurranse medfører etter disse medlemmers mening at brukernes behov og muligheter for å påvirke, svekkes.

For å sikre gode velferdsordninger mener disse medlemmer det er viktig at den beste tjenesteproduksjonen benyttes. Det foreligger flere forhold som vanskeliggjør likeverdig konkurranse mellom offentlige og private aktører innenfor velferdssektoren, som at kommuner som konkurrerer i markedet blander rollene som myndighet og forretningsaktør.

Disse medlemmer ønsker mer og likeverdig konkurranse mellom offentlige og private virksomheter og et handlekraftig tilsyn. Disse medlemmer mener dette vil stimulere til innovasjon samt etablering av nye bedrifter og arbeidsplasser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en handlingsplan for å avvikle konkurransehindringer mellom offentlige og private aktører i tjenestesektoren."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en momskompensasjonsordning for offentlig sektor

som likestiller offentlige og private virksomheter på en slik måte at man oppnår reell konkurranse om offentlige anbud."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har i likhet med komiteen merket seg at målsettingen med Regjeringens innovasjonspolitik er å styrke norsk innovasjonsevne, men disse medlemmer er kritiske til at Regjeringen istedenfor å iverksette konkrete tiltak for å fremme innovasjon, nøyer seg med å skape en illusjon av handling ved å utarbeide meldinger og så videre.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser i denne forbindelse til egne merknader under kapittel 1.2.

Disse medlemmer viser til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2008–2009) og Innst. S. nr. 139 (2008–2009) der Høyre foreslo å gjeninnføre ordningen hvor kommunene får beholde en andel av selskapsskatten, men at forslaget ble nedstemt.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Innst. S. nr. 139 (2008–2009) hvor dette medlem foreslo å gjeninnføre ordningen hvor kommunene får beholde en andel av selskapsskatten.

1.17 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.17.1 Budsjettmessige konsekvenser

Tiltak i meldingen som har budsjettmessige konsekvenser vil bli presentert i departementenes budsjettproposisjoner. En del av tiltakene er allerede varslet i de ulike departementenes budsjettproposisjoner for 2009.

1.17.2 Samfunnsøkonomiske konsekvenser

Målsettingen for Regjeringens innovasjonspolitik er å styrke norsk innovasjonsevne slik at den bidrar til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. I meldingen presenteres helheten i Regjeringens innovasjonspolitik og en retning for videre politikktutforming. Det presenteres også en rekke tiltak på enkeltområder.

Regjeringen iverksetter evalueringer av Innovasjon Norge og SIVA for å få svar på om de målene som er satt for dem, oppnås på en god og kostnadseffektiv måte.

Regjeringen vil styrke innovasjonsevnen i offentlige sektor. Det skal også vurderes om dagens insentiver for innovative offentlige innkjøp er gode nok, noe

som skal stimulere bedriftene til å utvikle nye eller forbedrede varer, prosesser og tjenester.

Flere av tiltakene i meldingen skal legge bedre til rette for verdiskaping i næringslivet og redusere unødvendige hindringer for dette.

Sikring av immaterielle rettigheter øker bedriftenes muligheter til å få lønnsomhet fra sine investeringer i teknologiutvikling. Regjeringen legger i meldingen frem en tiltakspakke for immaterielle rettigheter med et forbedret undervisningstilbud og et mer moderne lovverk.

Regjeringen vil fremme en kultur for entreprenørskap, blant annet ved å legge frem en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen med særlig vekt på høyere utdanning.

Regjeringen vil etablere en tettere dialog med næringslivet, blant annet for å redusere forhold som hemmer innovasjon. Det etableres et strategisk råd for små og mellomstore bedrifter og et strategisk råd for miljøteknologi. Det er også tiltak i meldingen for å styrke dialogen med tjenestenæringene og bygg- og anleggsnæringen.

Tiltakene for å styrke utdanning og forskning vil i stor grad bli fulgt opp av budsjettproposisjoner og en rekke stortingsmeldinger fra Kunnskapsdepartementet.

1.18 Merknader frå komiteen

Komiteen har merka seg at målsettinga med Regjeringa sin innovasjonspolitik er å styrkje norsk innovasjonsevne slik at den medverkar til størst mogleg samla verdiskaping i norsk økonomi. Dei tiltaka som skal setjast i verk for å styrke innovasjonsevna i offentlig sektor, vil etter komiteen sitt syn føre til at dei offentlege ressursane blir brukt meir effektivt. Komiteen har også merka seg at fleire av tiltaka i stortingsmeldinga vil leggje til rette for større verdiskaping i næringslivet og samstundes redusere hindringar. Komiteen vil streke under at det er viktig med behov for ein heilskapleg tilnærming og god dialog på tvers av dei ulike politikkområda for å sikre at måla i meldinga blir nådd.

2. FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen å gjennomgå norsk aksjelovgivning, særlig med sikte på mulige forenklinger for små aksjeselskaper og herunder vurdere om aksjekapitalkravet i norsk aksjelovgivning bør erstattes med andre former for kreditorbeskyttelse.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en strategi for eierskifteutfordringer i familieeide bedrifter.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen utrede en såkorninvestorordning, og fremme sak om dette for Stortinget.

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre:*Forslag 4*

Stortinget ber Regjeringen foreta en samlet gjennomgang av Innovasjon Norge og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet, med sikte på betydelige forenklinger og forbedringer.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en handlingsplan for å avvikle konkurransehindringer mellom offentlige og private aktører i tjenestesektoren.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en momskompensasjonsordning for offentlig sektor som likestiller offentlige og private virksomheter på en slik måte at man oppnår reell konkurranse om offentlige anbud.

Forslag fra Framstegspartiet:*Forslag 7*

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle revisorplikten for små foretak med en omsetning under 10 mill. kroner.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjøre virkemiddelapparatets innovasjonsordninger landsdekkende.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med gjennomgangen av det offentlige virkemiddelapparatet fremme forslag om å gjennomføre sektorovergri-

pende tiltak som sørger for en effektiv innretning av de næringsrettede virkemidlene.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2009 å fremme forslag om at det etableres et preså Kornfond for SIVAs næringshager på totalt 300 mill. kroner.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en styrking av Konkurransetilsynets uavhengighet.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle dagens unntaksordninger fra konkurranseloven som følger av landbruks- og fiskeripolitikken.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen vurdere muligheten for etablering av flere fondsløsninger etter Argentum-modellen for å bedre tilgangen på risikokapital i det norske markedet.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å opprette nye såkornfond som er landsdekkende og samtidig omgjøre dagens distriktsrettede fond om til landsdekkende fond.

Forslag frå Høgre og Kristelig Folkeparti:*Forslag 15*

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å avvikle revisorplikten for små foretak i tråd med anbefalingen til mindretallet i utvalget i NOU 2008:12.

3. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har elles ingen merknader, viser til meldinga og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

St.meld. nr. 7 (2008–2009) – om et nyskapende og bærekraftig Norge – vert å leggje ved møteboka.

Oslo, i næringskomiteen, den 17. mars 2009

Ola Borten Moe
leiar

Sigvald Oppebøen Hansen
ordførar

